

Iceland
Liechtenstein Norway
Norway grants grants

Inštitucionálna štruktúra ochrany základných ľudských práv na vnútroštátnej úrovni Slovensko

Implementuje:

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ
STREDISKO
PRE ĽUDSKÉ PRÁVA

Názov: Inštitucionálna štruktúra ochrany základných ľudských práv na vnútroštátnej úrovni - Slovensko

Vydavateľ: Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, Bratislava, 2023

Autorka: Eva Kluková

Za obsah a úpravu zodpovedajú autori. Text neprešiel odborným recenzným konaním.

Grafický dizajn: Iveta Tatarková

Fotografie použité v tejto publikácii sú ilustračné a boli riadne licencované z freepik.com

ISBN: **978-80-99917-74-4** (online)

978-80-99917-73-7 (print)

Projekt s názvom "Podpora vnútroštátnych inštitúcií pre ľudské práva pri monitorovaní základných práv a základných aspektov právneho štátu" je financovaný z grantov EHP a Nórskeho fondu pre regionálnu spoluprácu. Cieľom projektu je posilniť úlohu vnútroštátnych inštitúcií pre ľudské práva a ich schopnosť zapojiť sa do procesov uplatňovania základných práv a zásad právneho štátu v rámci mechanizmov EÚ.

Spoločným úsilím k **zelenej**, **konkurencieschopnej** a **inkluzívnej** Európe

<https://eeagrants.org/>

Obsah

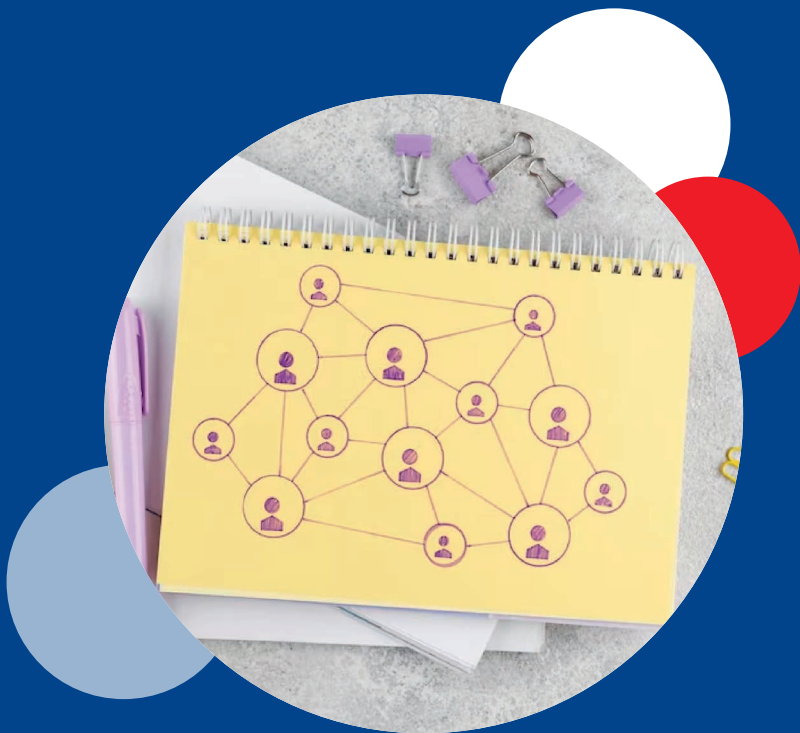
Skratky	5
1. Štruktúra ochrany základných ľudských práv na vnútroštátnej úrovni.....	7
2. Nezávislé inštitúcie ochrany ľudských práv.....	9
2.1 Slovenské národné stredisko pre ľudské práva.....	10
Stredisko ako vnútroštátna inštitúcia pre ľudské práva	11
Stredisko ako národný antidiskriminačný orgán	12
2.2 Verejný ochranca práv.....	13
2.3 Inštitúty komisára pre deti a komisára pre osoby so zdravotným postihnutím.....	16
2.3.1 Komisár pre deti	16
2.3.2 Komisár pre osoby so zdravotným postihnutím	18
3. Osobitné orgány s pôsobnosťou v oblasti ochrany ľudských práv	21
3.1 Ústavný súd Slovenskej republiky.....	22
3.2 Prokuratúra Slovenskej republiky	24
3.3 Vojenský ombudsman.....	25
4. Orgány štátnej správy s pôsobnosťou v oblasti ľudských práv.....	26
4.1 Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky.....	27
4.1.1 Osobitné štruktúry Ministerstva spravodlivosti SR na vnútroštátnej úrovni vyplývajúce z členstva SR v regionálnych a medzinárodných inštitúciách.....	28
4.1.1.1 Zástupca Slovenskej republiky pred súdmi EÚ.....	28
4.1.1.2 Zástupca SR pred Európskym súdom pre ľudské práva.....	29
4.2 Centrum právnej pomoci.....	29
4.3 Centrum pre medzinárodnoprávnú ochranu detí a mládeže.....	30
4.4 Migračný úrad Ministerstva vnútra Slovenskej republiky.....	30
5. Regulačné a dozorné orgány štátnej správy s celoštátnou pôsobnosťou.....	33
5.1 Úrad na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti.....	34
5.2 Úrad na ochranu osobných údajov.....	36
5.3 Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou.....	36
6. Inšpekčné orgány štátnej správy s celoštátnou pôsobnosťou.....	37
6.1 Národný inšpektorát práce a inšpektoráty práce	38
6.2 Slovenská obchodná inšpekcia	39
6.3 Štátna školská inšpekcia	40
7. Poradné orgány s pôsobnosťou v oblasti ľudských práv	41
7.1 Rada vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť a jej výbory.....	42
7.2 Rada vlády SR pre osoby so zdravotným postihnutím	44

7.3	Splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti.....	46
7.4	Splnomocnenec vlády SR pre rómske komunity	46
7.5	Splnomocnenec vlády SR pre národnostné menšiny	47
8.	Celoštátna stratégia ochrany a podpory ľudských práv.....	48
8.1	Inštitucionálne zabezpečenie, implementačné a kontrolné mechanizmy vrátane nezávislých a mimovládnych organizácií	49
8.2	Rámce priorit a úloh v oblasti podpory a ochrany ľudských práv.....	51
8.3	Správa o plnení Celoštátnej stratégie	52
9.	Analýza charakteru mandátu vnútroštátnych inštitúcií v rámci štruktúry ochrany ľudských práv na Slovensku a záverečné odporúčania.....	53
9.1	Nezávislé inštitúcie ochrany ľudských práv a osobitné orgány s pôsobnosťou v oblasti ochrany ľudských práv	54
9.2	Orgány štátnej správy s pôsobnosťou v oblasti ľudských práv	55
9.3	Poradné orgány vlády SR s pôsobnosťou v oblasti ľudských práv	56
9.4	Záverečné odporúčania	56

Skratky

antidiskriminačný zákon	zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon)
EDLP	Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a slobôd
ESLP	Európsky súd pre ľudské práva
EÚ	Európska únia
Migračný úrad	Migračný úrad Ministerstva vnútra Slovenskej republiky
Ministerstvo spravodlivosti SR	Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky
Ministerstvo vnútra SR	Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
novela zákona o VOP	zákon č. 110/2023 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony
NPM	národný preventívny mechanizmus
NRSR	Národná rada Slovenskej republiky
OSN	Organizácia Spojených národov
Prokuratúra SR	Prokuratúra Slovenskej republiky
Rada vlády SR pre ľudské práva	Rada vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť
SOI	Slovenská obchodná inšpekcia
Stredisko	Slovenské národné stredisko pre ľudské práva
ŠŠI	Štátna školská inšpekcia
Úrad na ochranu oznamovateľov	Úrad na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti
Ústava SR	ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky

Ústavný súd SR	Ústavný súd Slovenskej republiky
vláda	vláda Slovenskej republiky
VOP	verejný ochranca práv
zákon o ochrane osobných údajov	zákon č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov
zákon o inšpekcii práce	zákon č. 125/2006 Z. z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
zákon o komisároch	zákon č. 176/2015 Z. z. o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a o zmene a doplnení niektorých zákonov
zákon o ochrane oznamovateľov	zákon č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti
zákon o prokurátoroch	zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov („zákon o prokuratúre“) a zákone č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry v znení neskorších predpisov
zákon o školskej samospráve	zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
zákon o VOP	zákon č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv
zákon o zriadení Strediska	zákon č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva, v znení neskorších predpisov

1. Štruktúra ochrany základných ľudských práv na vnútroštátnej úrovni

Táto štúdia analyzuje inštitucionálnu štruktúru ochrany ľudských práv v Slovenskej republike. Systematika ochrany ľudských práv je štruktúrovaná prostredníctvom mandátu jednotlivých vnútroštátnych inštitúcií a orgánov verejnej moci. Štúdia predstavuje inštitúcie a orgány verejnej moci, ktorým zákon výslovne zveruje kompetencie v oblasti ľudských práv, rovnako ako inštitúcie, ktoré zabezpečujú ochranu základných práv v rámci určitého mandátu. Primárnou formou výskumu rozbor príslušných ustanovení zákonov upravujúcich kompetencie vybraných inštitúcií a orgánov verejnej moci. Štúdia taktiež prináša informácie akým spôsobom sa jednotlivec môže obrátiť na tieto inštitúcie či orgány verejnej moci.

V zmysle Ústavy Slovenskej republiky („Ústava SR“) je Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát.¹ Podľa Ústavného súdu Slovenskej republiky („Ústavný súd SR“) je jedným z aspektov koncepcie materiálneho právneho štátu požiadavka dodržiavania základných práv a slobôd a ich reálna a skutočná vymožitelnosť subjektami, ktorým sú tieto práva garantované pred všetkými štátnymi orgánmi.² Účelom garancie základných práv je ochrana jednotlivca pred štátom, aby tento jednotlivec mohol mať plnohodnotné postavenie v spoločnosti.³ Ústava SR garantuje neodňateľný, nescudziteľný, nepremiätateľný a nezrušiteľný charakter základných práv a slobôd.⁴ Z charakteru základných práv a slobôd vyplýva, že každý jeden orgán verejnej moci je povinný tieto práva reálne uplatňovať.⁵

Okrem orgánov verejnej moci pôsobia v oblasti ochrany ľudských práv viaceré Ústavou SR, či zákonom zriadené alebo splnomocnené inštitúcie, ktorých poslanie spočíva v presadzovaní základných práv a slobôd nezávisle od štátu.

Na to aby sme získali komplexný obraz o štruktúre ochrany základných práv v Slovenskej republike je nevyhnutné analyzovať mandát nezávislých inštitúcií, ktorých primárnym poslaním je ochrana základných práv a slobôd. Rovnako je potrebné sa zamerať na štátne orgány, ktorých mandát sice nie je konštituovaný formou nezávislej ľudskoprávnej inštitúcie, no z ústavnoprávneho princípu ochrany dodržiavania základných ľudských práv je garancia základných práv v rámci zákonného mandátu súčasťou ich poslania. Nemožno opomenúť poradné orgány vlády, ktorých úlohou je presadzovať do štátnej politiky rôzne politiky, spojené s ľudskými právami, ktoré im boli vládou zverené v rozsahu udeľeného poverenia.

Zároveň, významnú úlohu zohrávajú aj medzinárodné organizácie, ktorých je Slovenská republika členom. Na základe členstva v medzinárodných a regionálnych organizáciách ako OSN, Rada Európy či EÚ, vyplývajú Slovenskej republike viaceré ľudskoprávne záväzky, ktoré taktiež definujú charakter ochrany ľudských práv na vnútroštátnej úrovni.

1 Čl. 1 Ústavy SR.

2 Nález Ústavného súdu SR sp. zn. PL. ÚS 17/08 zo dňa 20. mája 2009.

3 Drgonec J., Ústava Slovenskej republiky, Veľký komentár 2. vydanie, C. H. Beck, 2019, s. 349.

4 Čl. 12 Ústavy SR..

5 Drgonec J., Ústava Slovenskej republiky, Veľký komentár 2. vydanie, C. H. Beck, 2019, s.348.

2. Nezávislé inštitúcie ochrany ľudských práv

2.1 Slovenské národné stredisko pre ľudské práva⁶

Slovenské národné stredisko („Stredisko“) je nezávislou vnútroštátnou inštitúciou pre ľudské práva, ktorá bola zriadená zákonom č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva, v znení neskorších predpisov („zákon o zriadení Strediska“). Postavenie Strediska ako národného antidiskriminačného orgánu súvisí s prijatím zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) („antidiskriminačný zákon“). Antidiskriminačný zákon upravuje uplatňovanie zásady rovnakého zaobchádzania a ustanovuje prostriedky právnej ochrany, ak dôjde k porušeniu tejto zásady. Prijatím tohto zákona boli Stredisku priznané viaceré oprávnenia v súvislosti s uplatňovaním zásady rovnakého zaobchádzania, čím sa sformoval mandát strediska do súčasnej podoby.

10

Základný rámec právomocí prostredníctvom ktorých Stredisko plní svoje poslanie vychádza zo zákona o zriadení Strediska, podľa ktorého Stredisko najmä:

monitoruje a hodnotí dodržiavanie ľudských práv a dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania;

- zhromažďuje a na požiadanie poskytuje informácie o rasizme, xenofóbii a antisemitizme v Slovenskej republike; uskutočňuje výskumy a prieskumy na poskytovanie údajov v oblasti ľudských práv, zhromažďuje a šíri informácie v tejto oblasti;
- pripravuje vzdelávacie aktivity a podieľa sa na informačných kampaniach s cieľom zvyšovania tolerance spoločnosti;
- zabezpečuje právnu pomoc obetiam diskriminácie a prejavov intolerancie;

- vydáva na požiadanie fyzických osôb alebo právnických osôb alebo z vlastnej iniciatívy odborné stanoviská vo veciach dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania podľa osobitného predpisu;
- vykonáva nezávislé zisťovania týkajúce sa diskriminácie;
- vypracúva a uverejňuje správy a odporúčania o otázkach súvisiacich s diskrimináciou,
- poskytuje knižničné služby;
- poskytuje služby v oblasti ľudských práv.⁷

Zákon o zriadení Strediska taktiež priznáva Stredisku oprávnenie zastupovať účastníka v konaní vo veciach súvisiacich s dodržiavaním zásady rovnakého zaobchádzania. Zároveň, v rámci plnenia svojho nezávislého mandátu v oblasti ochrany a podpory ľudských práv a základných slobôd, Stredisko každoročne do 30. apríla, vypracúva a uverejňuje správu o dodržiavaní základných práv a slobôd vrátane zásady rovnakého zaobchádzania v Slovenskej republike. Jednotlivé štátne orgány, súdy, prokuratúra, územná či záujmová samospráva a iné verejnoprávne inštitúcie majú zákonnú povinnosť na požiadanie Strediska poskytnúť informácie o dodržiavaní základných práv. Oprávnenie Strediska požadovať informácie ohľadom dodržiavania ľudských práv sa vzťahuje i na mimovládne organizácie, ktoré pôsobia v oblasti ľudských práv.⁸

Stredisko teda v rámci svojej pôsobnosti zaisťuje dva mandáty:

- mandát vnútroštátnej inštitúcie pre ľudské práva, ako nezávislej inštitúcie zriadenej na základe dohody medzi vládou Sloven-

6 Oficiálna webová stránka Slovenského národného strediska pre ľudské práva, dostupné na: <https://www.snspl.sk/>.

7 § 1 ods. 2 zákona o zriadení Strediska.

8 Ibid, § 1 ods. 4 a 5.

skej republiky („vláda SR“) a Organizáciou Spojených národov („OSN“)⁹, ktorej poslaním je monitorovanie dodržiavania ľudských práv a základných slobôd na vnútroštátnej úrovni;

- mandát národného antidiskriminač-

ného orgánu (z ang. equality body), ako národného nezávislého antidiskriminačného orgánu, ktorý monitoruje dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania. Tento mandát vychádza z antidiskriminačného zákona.¹⁰

Stredisko ako vnútroštátna inštitúcia pre ľudské práva

Vo všeobecnosti vnútroštátne inštitúcie pre ľudské práva predstavujú od štátu nezávislé inštitúcie, ktoré zastávajú široký mandát umožňujúci presadzovanie a ochranu základných ľudských práv na vnútroštátnej úrovni. Charakteristickým znakom týchto inštitúcií je, že sú akreditované na základe súladu s tzv. Parížskymi princípmi.¹¹ Parížske princípy boli prijaté rezolúciou Valného zhromaždenia OSN č. 48/134 z roku 1993 a definujú medzinárodne dohodnuté minimálne štandardy, ktoré musia vnútroštátne inštitúcie pre ľudské práva spĺňať na to, aby boli považované za nezávislé. O súlade s Parížskymi princípmi rozhoduje Globálna sieť vnútroštátnych inštitúcií pre ľudské práva (GANHRI) prostredníctvom Akreditačnej komisie (SCA).¹² Vo svojej podstate by mali vnútroštátne inštitúcie predstavovať akýsi most medzi občianskou spoločnosťou na jednej strane a štátom ako primárnym garantom ľudských práv na strane druhej. Zároveň však tieto inštitúcie v postavení vnútroštátnych ľudskoprávných expertov spájajú ochranu ľudských práv vo vnútroštátnom kontexte s ochranou v širšom medzinárodnom kontexte.¹³

Parížske princípy boli a určujú nasledovné základné kritéria:

- zriadenie na zákonom, či ústavnom základe;
- čo najširší udelený mandát na presadzovanie ľudských práv;
- formálna a inštitucionálna nezávislosť;
- presadzovanie pluralizmu, ktorý zahŕňa všetky sociálne aspekty;
- adekvátne a autonómne financovanie;
- voľnosť pri riešení vzniknutých ľudskoprávných otázok;
- každoročné reportovanie ohľadom vnútroštátnej ľudskoprávnej situácie;
- kooperácia s vnútroštátnymi a medzinárodnými aktérmi, vrátane mimovládnych organizácií.

Na základe toho, do akej miery zákonné nastavenie mandátu a fungovania konkrétnej vnútroštátnej inštitúcie spĺňa uvedené kritéria, je jej udelený akreditačný status a to: A-status (plný súlad) alebo B-status (čiastočný súlad).¹⁴ Stredisko je aktuálne akreditované B-statusom, na základe výsledku poslednej re-akreditácie v marci 2014.¹⁵

9 Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 29/1995 Z. z.

10 SNSLP a jeho mandáty, Stredisko, dostupné na: <https://www.snslp.sk/o-nas/o-snslp/>.

11 About National Human Rights Institutions, ENNHRI, dostupné v AJ na: <https://ennhri.org/about-nhris/>.

12 Accreditation, GANHRI, dostupné v AJ na: <https://ganhri.org/accreditation/>.

13 About National Human Rights Institutions, ENNHRI, dostupné v AJ na: <https://ennhri.org/about-nhris/>.

14 UN Paris Principles & Accreditation, ENNHRI dostupné v AJ na: <https://ennhri.org/about-nhris/un-paris-principles-and-accreditation/>.

15 Report and Recommendations of the Session of the Sub-Committee on Accreditation (SCA), GANHRI, s. 8, dostupné v AJ na: https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Countries/NHRI/GANHRI/SCA_MARCH_2014_FINAL_REPORT_-_ENGLISH.pdf.

Stredisko ako národný antidiskriminačný orgán

Národný antidiskriminačný orgán predstavuje vnútroštátnu nezávislú organizáciu, ktorá v rámci členských krajín Európskej únie („EÚ“) slúži na presadzovanie jednej z kľúčových hodnôt EÚ, a to hodnoty rovnakého zaobchádzania.¹⁶ Prvotný právny základ pre vznik antidiskriminačných orgánov položila Smernica Rady 2000/43/ES z 29. júna 2000, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod.¹⁷ Podľa tejto smernice má mandát národného antidiskriminačného orgánu slúžiť na:

- poskytovanie nezávislej pomoci obetiam diskriminácie pri podávaní žaloby z dôvodov diskriminácie,
- vykonávanie nezávislých prieskumov týkajúcich sa diskriminácie,
- uverejňovanie nezávislých správ a vydávanie odporúčaní ku akejkoľvek otázke, ktorá sa vzťahuje k takejto diskriminácii.¹⁸

Postavenie národných antidiskriminačných orgánov upevnila aj nasledujúca legislatíva EÚ: Smernica Rady 2004/113/ES z 13. decembra 2004 o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami v prístupe k tovaru a službám a k ich poskytovaní¹⁹; Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/54/ES z 5. júla 2006 o vykonávaní zásady rovnosti príležitostí a rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami vo veciach zamestnanosti a povolania²⁰ a Smernica Eu-

rópskeho parlamentu a Rady 2010/41/EÚ zo 7. júla 2010 o uplatňovaní zásady rovnakého zaobchádzania so ženami a mužmi vykonávacími činnosť ako samostatne zárobkovo činné osoby.²¹

V decembri 2022 Európska komisia predstavia návrhy dvoch smerníc:

- Návrh smernice Rady o normách pre národné antidiskriminačné orgány v oblasti rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na ich rasový alebo etnický pôvod, rovnakého zaobchádzania v oblasti zamestnania a povolania s osobami bez ohľadu na ich náboženské vyznanie alebo vieru, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu, rovnakého zaobchádzania so ženami a mužmi v oblasti sociálneho zabezpečenia a v oblasti prístupu k tovaru a službám a ich poskytovania a o vypustení článku 13 Smernice 2000/43/ES a článku 12 Smernice 2004/113/ES,²²
- Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o normách pre národné antidiskriminačné orgány v oblasti rovnakého zaobchádzania a rovnakých príležitostí žien a mužov v oblasti zamestnanosti a povolania, ktorou sa vypúšťa článok 20 Smernice 2006/54/ES a článok 11 Smernice 2010/41/EÚ.²³

Tieto smernice zavádzajú záväzné štandardy pre vnútroštátne orgány pre rovnaké zaobchádzanie za účelom definovať minimálne

16 EQUALITY BODIES, EQUINET, dostupné v AJ na: <https://equineteurope.org/what-are-equality-bodies/>.

17 Smernica Rady 2000/43/ES z 29. júna 2000, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod. 18 Ibid, čl. 13 ods. 2.

19 Smernica Rady 2004/113/ES z 13. decembra 2004 o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami v prístupe k tovaru a službám a k ich poskytovaní.

20 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/54/ES z 5. júla 2006 o vykonávaní zásady rovnosti príležitostí a rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami vo veciach zamestnanosti a povolania (prepracované znenie).

21 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/41/EÚ zo 7. júla 2010 o uplatňovaní zásady rovnakého zaobchádzania so ženami a mužmi vykonávajúcimi činnosť ako samostatne zárobkovo činné osoby a o zrušení smernice Rady 86/613/EHS.

22 Dostupné v AJ na: https://commission.europa.eu/document/download/797a4729-bc57-4e91-b703-bbbd4bdea8b4_en?file-name=1_1_201224_prop_council_dir_eq_bo_en.pdf.

23 Dostupné v AJ na: https://commission.europa.eu/document/download/4e5f2ee4-7529-4153-8032-273f70857880_en?file-name=1_4_201221_prop_dir_parl_council_eq_bo_en.pdf.

štandardy úrovne ochrany pred diskrimináciou. Smernice majú docieľiť rozšírenie kompetencií, posilnenie nezávislosť, zabezpečenie dostatočných zdrojov a dostupnosti pre všetky obeť diskriminácie. Stredisko ako vnútroštátny orgán pre rovnaké zaobchádzanie víta návrhy smerníc o štandardoch, nakoľko súčasná európska úprava je veľmi vágna v definovaní ich postavenia, právomocí a úloh. V tejto súvislosti Stredisko vyzvalo vládu SR, aby v rámci rokovaní na európskej úrovni podporila návrhy predložené Európskou komisiou a zabezpečila následne rýchlu a efektívnu transpozíciu predmetnej regulácie do slovenského právneho poriadku.²⁴

Stredisko je jediným slovenským národným antidiskriminačným orgánom a toto postavenie mu bolo priznané na základe antidiskriminačného zákona, ktorým Slovenská republika inkorporovala do svojho právneho poriadku antidiskriminačnú právnu reguláciu EÚ. Stredisko ako národný antidiskriminačný orgán:

- monitoruje dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania a vykonáva špecializovaný výskum v oblasti rovnosti a nediskriminácie;
- vypracúva a uverejňuje správy a odporúčania o otázkach súvisiacich s diskrimináciou;
- zabezpečuje právnu pomoc obetiam diskriminácie a prejavov intolerancie a zastupuje účastníkov v konaní vo veciach súvisiacich s porušením zásady rovnakého zaobchádzania;
- vydáva odborné stanoviská vo veciach dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania;
- vykonáva nezávislé zisťovania týkajúce sa diskriminácie
- organizuje aktivity za účelom zvyšovania povedomia a tolerancie v spoločnosti;
- organizuje školenia, poradenské aktivity a aktivity zamerané na osvojovanie zručností pre konkrétne relevantné subjekty v súvislosti s plnením ich povinností;
- vytvára siete s príslušnými subjektmi v krajine a na medzinárodnej úrovni.²⁵

2.2 Verejný ochranca práv²⁶

Verejný ochranca práv („VOP“) je nezávislý orgán Slovenskej republiky, ktorý chráni základné práva a slobody fyzických a právnických osôb v konaní pred orgánmi verejnej správy a ďalšími orgánmi verejnej moci, ak ich konanie, rozhodovanie či nečinnosť zasahuje do týchto práv a je v rozpore s právnym poriadkom Slovenskej republiky alebo princípmi demokratického štátu. Tento inštitút vznikol prijatím ústavného zákona č. 90/2001 Z. z. z 23. februára 2001, ktorým sa menila a dopĺňala Ústava SR. Do ôsmej hlavy Ústavy SR bol začlenený druhý oddiel s názvom „Verejný

ochranca práv“ s čl. 151a.²⁷ Následne bol prijatý zákon č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv („zákon o VOP“).

Rozsah a spôsob konania, ktorým sa VOP podieľa na ochrane základných práv, upravuje teda Ústava SR a zákon o VOP. Z hľadiska Ústavy SR ide o atypickú inštitúciu, ktorá predstavuje tzv. soft power, čo znamená, že miera úspešnosti plnenia funkcií VOP je podmienená mierou rešpektu iných zložiek štátnej moci.²⁸

24 Víťame návrhy smerníc o štandardoch pre orgány pre rovnaké zaobchádzanie, Stredisko, dostupné na: <https://www.snsip.sk/aktuality/vitame-navrhy-smernic-o-standardoch-pre-organy-pre-rovnake-zaobchadzanie/>.

25 §1 ods. 2 a ods. 3 zákona o zriadení Strediska.

26 Oficiálna webová stránka VOP, dostupné na: <https://vop.gov.sk/>.

27 Čl. 151a ods. 1 Ústavy SR.

28 Správa o činnosti verejného ochrancu práv za obdobie roka 2020, Kancelária VOP, dostupné na: https://vop.gov.sk/wp-content/uploads/2021/10/VOP_VS20_SK_1.pdf.

Pôsobnosť VOP sa vzťahuje na orgány štátnej správy, orgány územnej samosprávy a právnické a fyzické osoby, ktoré podľa zákona rozhodujú o právach a povinnostiach fyzických a právnických osôb v oblasti verejnej správy. Z pôsobnosti VOP sú naopak vylúčení: Národná rada Slovenskej republiky („NRSR“), prezident Slovenskej republiky, vláda SR, komisár pre deti, komisár pre osoby so zdravotným postihnutím, Ústavný súd SR, Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky, spravodajské služby, vyšetrovatelia a vyšetrovateľky Policajného zboru (ak konajú v rámci rozhodovacích právomocí), vecí mobilizačnej a operačnej povahy, prokuratúra a súdy (s výnimkou orgánov riadenia a správy súdov a dôvodov predpokladajúcich disciplinárne previnenie sudcu a prokurátora).²⁹

VOP volí NRSR z kandidátov, ktorých jej navrhne najmenej pätnásť poslancov. Za VOP možno zvoliť občana alebo občianku Slovenskej republiky, ktorý/ktorá:

- v deň voľby dosiahol/dosiahla vek 35 rokov,
- má spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu,
- je bezúhonný/bezúhonná a jeho/jej vzdelanie, schopnosti, skúsenosti a morálne vlastnosti dávajú záruku, že funkciu bude riadne vykonávať,
- nie je členom/členkou politickej strany ani politického hnutia,
- má trvalý pobyt na území Slovenskej republiky,
- súhlasí s voľbou.³⁰

Funkčné obdobie VOP je päť rokov, pričom tú istú osobu možno zvoliť najviac v dvoch po sebe nasledujúcich funkčných obdobiach.³¹

Na VOP sa prostredníctvom podnetu môže obrátiť každý, kto sa domnieva, že jeho základné práva a slobody boli porušené orgánom verejnej správy. VOP však nie je limitovaný podnetmi fyzických osôb a právnických osôb a môže konať aj z vlastnej iniciatívy.³²

Na plnenie úlohy ako ochrancu základných práv a slobôd zákon o VOP priznáva VOP tzv. vyšetrovacie právomoci.³³ VOP je oprávnený pri vybavovaní podnetu:

- vstupovať do objektov orgánov verejnej správy;
- vyžadovať od orgánu verejnej správy, aby mu poskytol potrebné spisy a doklady, ako aj vysvetlenie k veci, ktorej sa podnet týka, a to aj v prípade, ak osobitný predpis obmedzuje právo nahliadať do spisov len pre vymedzený okruh subjektov;
- klásť otázky zamestnancom orgánov verejnej správy;
- hovoriť aj bez prítomnosti iných osôb s osobami, ktoré sú zaistené v miestach, kde sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody, disciplinárne tresty vojakov, ochranné liečenie, ochranná výchova, detencia, ústavné liečenie alebo ústavná výchova a v celách policajného zaistenia, ako aj v iných priestoroch, kde je obmedzená ich osobná sloboda.³⁴

Orgány verejnej správy majú zákonnú povinnosť poskytnúť súčinnosť VOP. Za predpokladu, že o to VOP požiada sú povinné poskytnúť informácie a vysvetlenia, umožniť nahliadnutie do spisu, predložiť stanovisko ku skutkovým i právnym otázkam, vysporiadať sa s navrhnutými dôkazmi a opatreniami a v prípade nečinnosti, vykonať navrhnuté opatrenia. Taktiež sú orgány verejnej správy povinné umožniť prítomnosť VOP na ústnom pojednávaní

29 § 3 ods. 2 zákona o VOP.

30 *Ibid.*, § 4 ods. 1 a ods. 2.

31 *Ibid.*, § 5.

32 *Ibid.*, § 11 a nasl.

33 Hamuláková Z., Verejný ochrana práv (ombudsman) a dobrá verejná správa, in: Dny práva/Days of Law 2019, Právnická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave, s. 82, dostupné na: <https://shorturl.at/jjsJ2>.

34 § 17 ods. 1 zákona o VOP.

a klásť účastníkom konania a zúčastneným osobám otázky.³⁵

Ak VOP dôjde k záveru, že zistené skutočnosti nasvedčujú tomu, že došlo k zásahu do základných práv a slobôd, oznámi tieto skutočnosti porušujúcemu orgánu verejnej správy spolu s návrhom opatrení, ktoré má tento orgán prijať. O prijatom stanovisku k podnetu a výslednom prijatí opatrení je orgán verejnej správy povinný informovať VOP. Za predpokladu, že prijatie opatrení VOP nepovažuje za dostatočné, môže sa obrátiť na nadriadený orgán alebo na vládu SR. Ak sa podľa VOP aj takýto postup minie účinku, oznámi túto skutočnosť NRSR.³⁶ Návrh VOP vo všeobecnosti nie je záväzný pre orgán verejnej správy, voči ktorému smeruje, nakoľko nejde o rozhodnutie, ktoré by bolo právne vynútiteľné. Zákon VOP nezveruje ani sankčné opatrenia voči orgánom verejnej moci.³⁷

VOP taktiež oznámi príslušnému orgánu skutočnosti, že došlo k spáchaniu trestného činu, či iného deliktu ak zistí skutočnosti tomu nasvedčujúce. Okrem uvedeného VOP môže podať podnet na zmenu, či zrušenie predpisu vydaného orgánom verejnej správy, ak zistí, že takýto predpis porušuje základné práva a slobody.³⁸

V zmysle Ústavy SR má aktívnu legitímáciu podať návrh na začatie konania v takomto prípade.³⁹ Judikatúra Ústavného súdu SR stanovuje kritéria, ktoré musia byť naplnené v prípade, že VOP podáva návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov. V zmysle judikatúry „verejný ochranca práv môže namietať neústavnosť len takého zákona, ktorý upravuje základné práva a slobody a ktorého

*aplikácia pripadá do úvahy vo veci, ktorú preskúmava v konaní o podnete právnickej alebo fyzickej osoby alebo z vlastnej iniciatívy bez podnetu, ale v súvislosti s konkrétnou svojou činnosťou v rámci ústavou zverenej právomoci.*⁴⁰

1. mája 2023 nadobudol účinnosť zákon č 110//2023 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony („novela zákona o VOP“). Touto novelou boli VOP zverené úlohy koordinačného orgánu národného preventívneho mechanizmu („NPM“) podľa Opčného protokolu k Dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu. VOP na účel plnenia týchto úloh podľa uskutočňuje na základe podnetu alebo z vlastnej iniciatívy systematické návštevy miest, kde sa nachádzajú alebo sa môžu nachádzať osoby obmedzené na slobode orgánmi verejnej moci s cieľom posilniť ochranu týchto osôb pred mučením, krutým, neľudským, ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestaním a iným zlým zaobchádzaním. Táto pôsobnosť sa vzťahuje na zariadenia, v ktorých sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody, detencia, azylové zariadenia, a iné miesta, kde sa nachádzajú alebo sa môžu nachádzať osoby obmedzené na slobode orgánmi verejnej moci, najmä cely policajného zaistenia a zariadenia na zaistenie cudzincov. VOP ako koordinačný orgán vydáva závery, správy, odporúčania, vrátane osobitnej správy o priebehu a výsledkoch návštev a komunikuje s príslušným medzinárodným zmluvným orgánom.⁴¹

35 Ibid, § 17 ods. 2.

36 Ibid, § 17 a nasl.

37 Hamuláková Z., Verejný ochranca práv (ombudsman) a dobrá verejná správa, in: Dny práva/Days of Law 2019, Právnická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave, p. 82, available at: <https://shorturl.at/igsJ2>.

38 § 18 a nasl. zákona o VOP.

39 Čl. 151a ods. 2 Ústavy SR.

40 Uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. PL. ÚS 5/2014 zo dňa 05.03.2014 a Uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. PL. ÚS 40//2014 zo dňa 17.12.2014.

2.3 Inštitúty komisára pre deti a komisára pre osoby so zdravotným postihnutím

Inštitúty komisára pre deti a komisára pre osoby so zdravotným postihnutím sú legislatívne ukotvené v zákone č. 176/2015 Z. z. o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a o zmene a doplnení niektorých zákonov („zákon o komisároch“). Ich zriadenie súviselo s napĺňaním záväzkov, ktoré Slovenskej republike vyplývajú z ratifikácie Dohovoru o právach dieťaťa a Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím, ktoré ukladajú povinnosť zriadiť samostatný a nezávislý monitorovací mechanizmus monitorovania základných práv detí či základných práv osôb so zdravotným postihnutím.

Pre obe funkcie zákon o komisároch definuje rovnaké podmienky voliteľnosti. Za komisára možno zvoliť fyzickú osobu, ktorá:

- je občanom/občiankou Slovenskej republiky,
- má spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu,

- dosiahla vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa,
- je bezúhonná,
- je akceptovaná reprezentatívnymi organizáciami a
- písomne súhlasila s kandidatúrou.⁴²

Komisára volí NRSR z kandidátov a kandidátok navrhnutých príslušným výborom. Návrh na kandidáta na komisára môže príslušnému výboru predložiť len poslanec alebo poslankyňa NRSR.⁴³ Funkčné obdobie komisára je šesť rokov.⁴⁴ Popri výkone funkcie komisár nesmie vykonávať funkciu v inom orgáne verejnej moci alebo inú platenú funkciu, byť členom/členkou politickej strany alebo politického hnutia, podnikat' ani vykonávať inú zárobkovú činnosť okrem presne zákonom vymedzených výnimiek.⁴⁵

2.3.1 Komisár pre deti⁴⁶

V oblasti ľudskoprávnej ochrany je úlohou komisára pre deti, podieľať sa na ochrane práv detí podporou a presadzovaním práv priznaných dieťaťu medzinárodnými zmluvami záväznými pre Slovenskú republiku.⁴⁷ Tento inštitút vznikol v dôsledku uznania potreby existencie od štátu nezávislého orgánu, kto-

rého kompetencie výlučne smerujú k presadzovaniu najlepšieho záujmu dieťaťa a ďalších práv detí.⁴⁸ Základným rámcom je ratifikácia Dohovoru OSN o právach dieťaťa⁴⁹ a opčných protokolov k nemu.⁵⁰ Úrad komisára pre deti má sídlo v Bratislave.

41 Čl. I zákona č. 110/2023 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

42 § 15 ods. 1 zákona o komisároch.

43 Ibid, §16 ods. 1.

44 Ibid, §17 ods. 1.

45 Ibid, §18 ods. 1.

46 Oficiálna webová stránka Komisára pre deti, Úrad komisára pre deti, dostupné na: <https://komisarpredeti.sk/>.

47 § 2 ods. 1 zákona o komisároch.

48 Správa o činnosti komisárky pre deti za rok 2021, dostupné na: <https://komisarpredeti.sk/wp-content/uploads/2022/02/sprava-o-cinnosti-komisara-pre-deti-za-obdobie-roka-2021-final-1.pdf>.

49 Oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 104/1991 Zb. o dojednaní Dohovoru o právach dieťaťa.

50 Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky č. 91/2014 Z. z. o uzavretí Opného protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa o procedúre oznámení.

Kompetencie komisára pre deti upravuje zákon o komisároch nasledovne:

- posudzuje na základe podnetu alebo z vlastnej iniciatívy dodržiavanie práv dieťaťa;
- monitoruje dodržiavanie práv dieťaťa najmä vykonávaním nezávislého zisťovania plnenia záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná, a uskutočňovaním výskumov a prieskumov na sledovanie stavu a vývoja v oblasti práv detí;
- presadzuje záujmy detí v spoločnosti, spolupracuje s deťmi priamo alebo prostredníctvom organizácií pôsobiacich v oblasti práv detí, konzultuje s deťmi veci, ktoré sa ich týkajú, skúma názory detí a podporuje ich záujem o verejné otázky;
- podporuje zvyšovanie povedomia o právach dieťaťa v spoločnosti;
- spolupracuje so zahraničnými subjektmi a medzinárodnými subjektmi, ktoré sa podieľajú na výkone práv dieťaťa alebo ochrane práv dieťaťa.⁵¹

Za účelom riadneho výkonu funkcie, zákon o komisároch priznáva komisárovi pre deti viaceré oprávnenia. Komisár pre deti je oprávnený požadovať informácie a údaje za účelom posúdenia dodržiavania práv dieťaťa, kópie spisových materiálov vo veci, výkon oprávnení od relevantných orgánov verejnej správy, stanoviská k výsledkom posúdenia a monitorovania dodržiavania práv dieťaťa a prijatie opatrení, za predpokladu, že bolo zistené porušenie práv dieťaťa. Komisár pre deti je taktiež oprávnený hovoriť s dieťaťom bez prítomnosti tretích osôb, ak je zákonným spôsobom obmedzená osobná sloboda dieťaťa (z dôvodu uloženia sankcie, či ochranného opat-

renia), predkladať oznámenia Výboru OSN pre práva dieťaťa, podávať vyjadrenia v posudzovaných prípadoch, vydávať stanoviská, navrhovať prostriedky nápravy a zúčastniť sa konania pred súdmi.⁵²

Za predpokladu, že zistenia komisára nasvedčujú tomu, že dochádza k závažnému ohrozovaniu alebo porušovaniu práv dieťaťa, môže predložiť NRSR mimoriadnu správu, ktorej súčasťou môže byť aj návrh, aby bola prerokovaná na najbližšej schôdzi.⁵³ Zákon však nepriznáva komisárovi pre deti rozhodovaciu právomoc vo veciach ochrany práv dieťaťa. Táto právomoc je zverená súdu, prípadne orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.⁵⁴

V zmysle zákona o komisároch má komisár pre deti nezávislé postavenie a svoju pôsobnosť vykonáva oddelene od iných orgánov, ktoré majú kompetencie v oblasti ľudských práv. Pôsobnosť komisára pre deti sa vzťahuje na orgány štátnej správy, orgány územnej samosprávy a právnické osoby a fyzické osoby, ktoré podľa osobitného predpisu zasahujú do práv a povinností v oblasti verejnej správy. Kompetencie komisára sa vzťahujú aj na právnické osoby a fyzické osoby – podnikateľov, teda súkromný sektor.⁵⁵

Z pôsobnosti komisára je však vylúčený výkon právomocí NRSR prezidenta Slovenskej republiky, vlády SR, Ústavného súdu SR, prokuratúry, súdu, Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky, VOP, komisára pre osoby so zdravotným postihnutím, správodajských služieb a na výkon rozhodovacích právomocí policajta, ktorý je orgánom činným

51 § 4 ods. 1 zákona o komisároch.

52 Pôsobnosť komisára, Komisár pre deti, dostupné na: <https://komisarpredeti.sk/o-komisarovi/posobnost-komisara/#>.

53 § 5 ods. 2 zákona o komisároch.

54 Správa o činnosti komisárky pre deti za rok 2021, dostupné na: <https://komisarpredeti.sk/wp-content/uploads/2022/02/sprava-o-cinnosti-komisara-pre-deti-za-obdobie-roka-2021-final-1.pdf>.

55 Ibid, § 3 ods. 2.

v trestnom konaní. Uvedené neplatí, ak ide o právomoci, ktoré tieto orgány vykonávajú ako orgány verejnej správy.⁵⁶

Obrátiť sa na komisára pre deti vo veci porušovania práv dieťaťa alebo ohrozovania práv dieťaťa má každý. Dieťa má právo obrátiť sa na komisára pre deti priamo alebo prostredníctvom inej osoby aj bez vedomia rodičov, poručníka, opatrovníka alebo inej osoby, ktorej bolo dieťa zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov.⁵⁷

Ak je podnet nejasný, komisár vyzve podávateľa podnetu, aby v určenej lehote nejasný podnet doplnil alebo spresnil.⁵⁸ Ak nedôjde k odloženiu podnetu, výsledkom posúdenia podnetu je písomné vyjadrenie, ktoré sa doručuje, podávateľovi podnetu; osobe, ktorej po-

rušenie alebo ohrozenie práv bolo posudzované, a tomu, proti komu podnet alebo iniciatíva komisára smeruje.⁵⁹

Novelou zákona o VOP, došlo taktiež k zmenám zákona o komisároch. Komisár pre deti spoluprotvorí NPM, v dôsledku čoho je oprávnený uskutočňovať systematické návštevy špeciálnych výchovných zariadení a zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, a iných miest, kde sa nachádzajú deti alebo sa môžu nachádzať deti obmedzené na slobode orgánmi verejnej moci alebo v dôsledku odkázanosti na poskytovanie starostlivosti. O priebehu a výsledku takejto návštevy vydáva osobitnú správu, ktorú bez zbytočného odkladu poskytne koordinačnému orgánu (VOP), a ktorú zverejní na svojom webovom sídle.⁶⁰

2.3.2 Komisár pre osoby so zdravotným postihnutím⁶¹

Komisár pre osoby so zdravotným postihnutím je nezávislý orgán zriadený na ochranu základných práv a slobôd osôb so zdravotným postihnutím, ktorého postavenie reguluje zákon o komisároch. K vytvoreniu tohto inštitútu došlo ratifikácie Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím⁶² a jeho Opčného protokolu⁶³, zaviazala vytvoriť samostatný a nezávislý mechanizmus na kontrolu a monitorovanie dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím.⁶⁴ Úrad komisára pre osoby so zdravotným sídlí v Bratislave.⁶⁵

Aby komisár pre osoby so zdravotným postihnutím naplnil svoje poslanie chrániť základné

práva osôb so zdravotným postihnutím, plní zákonom určené úlohy, konkrétne:

- posudzuje (na základe podnetu alebo z vlastnej iniciatívy) a monitoruje dodržiavanie práv osoby so zdravotným postihnutím;
- presadzuje záujmy osôb so zdravotným postihnutím v spoločnosti, spolupracuje s osobami so zdravotným postihnutím priamo alebo prostredníctvom organizácií pôsobiacich v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím, konzultuje s osobami so zdravotným postihnutím veci, ktoré sa ich týkajú, skúma názory osôb so zdravotným postihnutím a
- podporuje ich záujem o verejné otázky;

56 Ibid, § 3 ods. 2.

57 Ibid, § 2.

58 Ibid, § 21.

59 Ibid, § 24 a.

60 Čl. IV novely zákona o VOP.

61 Oficiálna webová stránka Úradu komisára pre osoby so zdravotným postihnutím, dostupné na: <https://www.komisarprezdravnepostihnutych.sk/>.

62 Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 317/2010 Z. z. o uzavretí Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím.

63 Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 318/2010 Z. z. o uzavretí Opčného protokolu k Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím.

64 Dôvodná správa k zákonu o komisároch.

65 § 12 a nasl. zákona o komisároch

- podporuje zvyšovanie povedomia o právach osoby so zdravotným postihnutím v spoločnosti;
- spolupracuje so zahraničnými subjektmi a medzinárodnými subjektmi, ktoré sa podieľajú na výkone práv osoby so zdravotným postihnutím alebo ochrane práv osoby so zdravotným postihnutím.⁶⁶

V súvislosti s riadnym plnením úloh zákon o komisároch udeľuje komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím viaceré oprávnenia, vrátane možnosti požadovať informácie a spisový materiál vo veci, za účelom posúdenia dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím, výkon oprávnení od orgánov verejnej správy a stanovisko k výsledkom posúdenia, či monitoringu komisára. Ďalej je oprávnený hovoriť s osobou so zdravotným postihnutím v miestach, kde došlo k obmedzeniu osobnej slobody tejto osoby, bez prítomnosti tretích osôb. V mene osoby so zdravotným postihnutím môže predkladať oznámenie Výboru OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím.⁶⁷

Komisár pre osoby so zdravotným postihnutím vykonáva svoju pôsobnosť nezávisle od iných orgánov verejnej moci i orgánov, ktorým boli zverené kompetencie v oblasti ochrany základných práv a slobôd. Jeho pôsobnosť sa vzťahuje na orgány štátnej správy, orgány územnej samosprávy, právnické osoby a fyzické osoby, ktoré podľa osobitného predpisu zasahujú do práv a povinností fyzických osôb a právnických osôb v oblasti verejnej správy a taktiež na právnické osoby a fyzické osoby – podnikateľov, teda aj na súkromný sektor. V zmysle negatívneho vymedzenia sa pôsobnosť komisára pre osoby so zdravotným postihnutím nevzťahuje na výkon právomoci NRSR prezidenta Slovenskej republiky, vlády SR, Ústavného súdu SR, prokuratúry, súdu,

Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky, VOP, komisára pre deti, spravodajských služieb a na výkon rozhodovacích právomocí policajta, ktorý je orgánom činným v trestnom konaní. To neplatí, ak ide o právomoci, ktoré tieto orgány vykonávajú ako orgány verejnej správy.⁶⁸

Vo veci porušovania práv osoby so zdravotným postihnutím alebo ohrozovania práv osoby so zdravotným postihnutím sa na komisára pre osoby so zdravotným postihnutím môže obrátiť každý, a to aj fyzické osoby, ktorých spôsobilosť na právne úkony bola obmedzená, a to priamo alebo prostredníctvom inej osoby aj bez vedomia svojho zákonného zástupcu. Na komisára sa môže obrátiť aj dieťa priamo alebo prostredníctvom inej osoby, aj bez vedomia svojich rodičov, poručníka, opatrovníka alebo inej osoby, ktorej bolo dieťa zverené do starostlivosti nahradzujúcej starostlivosť rodičov, pestúnov alebo ústavnej starostlivosti.⁶⁹ Ak je podnet nejasný, komisár vyzve podávateľa podnetu, aby v určenej lehote nejasný podnet doplnil alebo spresnil.⁷⁰

Postupom pri vybavovaní podnetu nemôžu byť ohrozené práva a právom chránené záujmy podávateľa podnetu. Následným výsledkom činnosti komisára môže byť:

- predloženie oznámení v mene osoby so zdravotným postihnutím;
- podanie písomného vyjadrenia;
- spracovanie zovšeobecňujúceho stanoviska vo veciach dodržiavania práv osoby so zdravotným postihnutím;
- uloženie opatrení a ich kontrola;
- podanie podnetu na prokuratúru;
- poučenie o správnom postupe;
- odloženie podnetu.⁷¹

66 Ibid, § 10 ods. 1.

67 Ibid, § 10 ods. 2.

68 Ibid, § 9 a nasl.

69 Ibid, § 8.

70 Ibid, § 21 a.

Ak nebol podnet odložený je výsledkom posúdenia podnetu písomné vyjadrenie, ktoré sa doručuje, podávateľovi podnetu; osobe, ktorej porušenie alebo ohrozenie práv bolo posudzované, a tomu, proti komu podnet alebo iniciatíva komisára smeruje.⁷²

Novelou zákona o VOP boli úlohy NPM aj komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím. Je oprávnený uskutočňovať systematické návštevy zariadení, v ktorých sa vykonáva ochranné liečenie, a miest, kde sa nachádzajú

alebo sa môžu nachádzať osoby so zdravotným postihnutím obmedzené na slobode orgánmi verejnej moci alebo v dôsledku odkázanosti na poskytovanie starostlivosti, najmä zdravotníckych zariadení, zariadení sociálnych služieb a iných zariadení poskytujúcich podobnú starostlivosť vrátane zariadení bez registrácie podľa osobitného predpisu. O priebehu a výsledku vydáva osobitnú správu, ktorú bez zbytočného odkladu poskytne koordináčnemu orgánu(VOP) a zverejní na svojom webovom sídle.⁷³

71 Postavenie komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím, Komisár pre osoby so zdravotným postihnutím, dostupné na: <https://www.komisarprezdravotnepostihnutych.sk/Postavenie-komisarky-pre-osoby-so-zdravotnym-postihnutim>.

72 § 24 a zákona o komisároch.

73 Čl.IV novely zákona o VOP.

3. Osobitné orgány s pôsobnosťou v oblasti ochrany ľudských práv

3.1 Ústavný súd Slovenskej republiky⁷⁴

Ústava SR charakterizuje Ústavný súd SR ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti.⁷⁵ Ústavný súd SR má kľúčové postavenie pri ochrane základných práv a slobôd.⁷⁶ Za právny prostriedok ochrany základných práv a slobôd, ktorým sa jednotliviec môže domáhať ochrany základných práv je ústavná sťažnosť podľa článku 127 Ústavy SR, podľa ktorého sa jednotliviec môže obrátiť na Ústavný súd SR, ak sa domnieva, že jeho základné práva a slobody, ktoré vyplývajú z Ústavy SR alebo medzinárodnej zmluvy, boli porušené, ak o ich ochrane nerozhoduje iný súd.

Na to aby sa sťažovateľ mohol úspešne domáhať ochrany základných práv a slobôd, musí ústavná sťažnosť napĺňať určité atribúty:

- musí smerovať proti porušeniu Ústavou SR či medzinárodnou zmluvou garantovaných základných práv a slobôd;
- o predmete sťažnosti nemôže rozhodovať iný súd – má subsidiárny charakter a vo vnútroštátnom právnom poriadku ide o prostriedok „ultima ratio“;⁷⁷
- k zásahu do základných práv a slobôd došlo konaním orgánu verejnej moci – právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom;⁷⁸
- k porušeniu základných práv a slobôd došlo voči individualizovanému subjektu – „*Ústavný súd SR v konaní o individuálnej ochrane základných práv a slobôd nemôže vysloviť porušenie základných práv a slobôd bez vzťahu ku konkrétnej fyzickej osobe alebo právnickej osobe*“.⁷⁹

Sťažnosť teda môže podať fyzická osoba alebo právnická osoba ktorá tvrdí, že boli porušené jej základné práva alebo slobody.⁸⁰ Sťažnosť sa musí podať do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia, oznámenia opatrenia alebo upovedomenia o inom zásahu.⁸¹ Pri opatrení alebo inom zásahu sa lehota počíta odo dňa, keď sa sťažovateľ mohol o opatrení alebo inom zásahu dozvedieť.⁸² Ústavná sťažnosť musí byť písomná, čo znamená, že môže byť podaná v listinnej podobe alebo elektronickej podobe.⁸³ Pri konaní pred Ústavným súdom SR sa vyžaduje, aby bol sťažovateľ zastúpený advokátom. K ústavnej sťažnosti musí byť preto pripojené plnomocnenstvo na zastupovanie navrhovateľa advokátom, v ktorom sťažovateľ výslovne udeľuje zvolenému advokátovi splnomocnenie na zastupovanie pred Ústavným súdom SR.⁸⁴ Ak to odôvodňujú majetkové pomery sťažovateľa a nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti, Ústavný súd SR môže ustanoviť právneho zástupcu sťažovateľovi, ktorý o to požiada.⁸⁵ Konanie pred Ústavným súdom SR spravidla nepodlieha súdnym poplatkom.⁸⁶ Ak Ústavný súd SR dôjde k záveru, že došlo k porušeniu základných práv a slobôd sťažovateľa, tak sťažnosti vyhovie, určí, ktoré základné práva boli porušené a akým spôsobom k tomuto zásahu došlo. Rozhodnutie, opatrenie či iný zásah, ktorým k tomuto porušeniu došlo, Ústavný súd SR zruší a ďalej môže:

74 Oficiálna webová stránka Ústavného súdu SR, dostupné na: <https://www.ustavnysud.sk/aktualne-informacie>

75 Čl. 124 Ústavy SR

76 Macejková, I., Ochrana ľudských práv v rámci rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky, dostupné na: https://www.ustavnysud.sk/documents/10182/992164/1_Prisp_Macejkova.pdf/3bb7dc39-4b45-42e2-ba15-e2a48650360c.

77 Ibid.

78 § 122 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

79 Uznesenie Ústavného súdu SR, sp. zn. II. ÚS 60/02-9 zo dňa: 17. apríla 2002.

80 § 122 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

81 Ibid., § 124.

82 Ibid., § 124.

83 Ibid., § 40 ods. 1.

84 Ibid., § 34.

85 Ibid., § 37 ods. 1.

86 Ibid., § 71.

- prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal;
 - vrátiť vec na ďalšie konanie;
- zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd sťažovateľa;
- prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa, obnovil stav pred ich porušením;
 - priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal.⁸⁷

Podľa ustálenej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva („ESLP“), sťažnosť podľa článku 127 Ústavy SR možno považovať za účinný prostriedok nápravy pri porušovaní zá-

kladných práv, a to v takom zmysle, že môže zabrániť pokračovaniu namietaného porušovania práva a priznať adekvátne odškodnenie, za porušenie ku ktorému došlo. Ide teda o účinný vnútroštátny prostriedok nápravy podľa Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd („EDLP“).⁸⁸

Ústavný súd SR zverejňuje každoročne štatistické informácie ohľadom vybavených podaní. Pre ilustráciu možno uviesť štatistické údaje, ktoré sa týkajú nálezov, v ktorých Ústavný súd SR konštatoval porušenie základných práv a slobôd. Najčastejšie ide o porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov.

	2018 ⁸⁹	2019 ⁹⁰	2020 ⁹¹	2021 ⁹²	2022 ⁹³
Počet nálezov v ktorých Ústavný súd SR konštatoval porušenie základných práv	400	185	447	600	597
Konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov	268	120	312	392	383
Konštatovanie porušenia základných práv na súdnu a inú právnu ochranu	117	61	137	182	189
Konštatovanie porušenia základného práva na osobnú slobodu	15	5	6	35	24
Počet nálezov, v ktorých Ústavný súd SR priznal finančné zadosťučinenie	263	118	303	372	358

84 Ibid, §34.

85 Ibid, §37 ods. 1.

86 Ibid, §71.

87 Ibid, §133 ods. 3.

88 ESLP, Andrášik a ostatní proti Slovensku, sťažnosť č. 57984/00, rozhodnutie o prijateľnosti zo dňa: 22.10.2002.

89 Vybrané štatistické ukazovatele rozhodovacej činnosti Ústavného súdu SR za roky 2018 a 2019, dostupné na: https://www.ustavnysud.sk/c/document_library/get_file?uuid=d285cf53-0bb9-4c95-82d4-d9146dd47e62&groupId=10182.

90 Hodnoty ukazovateľov v roku 2019 boli výrazne ovplyvnené neobsadením miest sudcov Ústavného súdu SR po tom, čo 16. februára 2019 skončilo funkčné obdobie 9 z 13 sudcov. Plénum bolo doplnené až 10. októbra 2019.

Vybrané štatistické ukazovatele rozhodovacej činnosti Ústavného súdu SR za roky 2018 a 2019, dostupné na: https://www.ustavnysud.sk/c/document_library/get_file?uuid=d285cf53-0bb9-4c95-82d4-d9146dd47e62&groupId=10182.

91 Vybrané štatistické ukazovatele rozhodovacej činnosti Ústavného súdu SR za roky 2019 a 2020, dostupné na: https://www.ustavnysud.sk/c/document_library/get_file?uuid=6181ff1c-601f-4f67-bb8a-9c1605025718&groupId=10182.

92 Vybrané štatistické ukazovatele rozhodovacej činnosti Ústavného súdu SR za roky 2020 a 2021, dostupné na: https://www.ustavnysud.sk/c/document_library/get_file?uuid=de9cd42a-9909-4fb0-8966-2fc70b94fa45&groupId=10182.

93 Ibid.

3.2 Prokuratúra Slovenskej republiky⁹⁴

Právny základ prokuratúry Slovenskej republiky („prokuratúra SR“) sa nachádza v čl. 149 až 151 Ústavy SR. Bližšie vymedzenie je obsiahnuté v zákone č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov („zákon o prokuratúre“) a zákone č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry v znení neskorších predpisov („zákon o prokurátoroch“).

V zmysle Ústavy SR je prokuratúra SR zverená ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických a právnických osôb a štátu.⁹⁵ Prokuratúru SR teda taktiež zaraďujeme k tzv. orgánom ochrany práva. Svoje úlohy plní v trestnej i netrestnej oblasti. V rámci trestného konania prokurátor vykonáva dohľad nad trestným konaním a zároveň vystupuje ako procesná strana zastupujúca štát. V civilnom konaní prokurátor môže podať žalobu (resp. návrh), či vstúpiť do už začatého konania.⁹⁶

Povinnosť chrániť základné ľudské práva a slobody prokurátorom je explicitne vymedzená

v zákone o prokurátoroch. Podľa § 26 ods. 1 písm. f) je prokurátor povinný „*chrániť ľudskú dôstojnosť, základné ľudské práva a slobody, nevýhodňovať a nepoškodzovať strany alebo účastníkov konania pre ich pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo k etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie.*“

V zmysle zákona o prokuratúre pôsobnosť prokuratúry vykonávajú prokurátori o.i. aj:

- dozorom nad zachovávaním zákonitosti v miestach, kde sú držané osoby pozbavené osobnej slobody alebo osoby, ktorých osobná sloboda je obmedzená na základe rozhodnutia súdu alebo iného oprávneného štátneho orgánu;
- dozorom nad zachovávaním zákonitosti orgánmi verejnej správy v rozsahu ustanovenom týmto zákonom,
- podielaním sa na tvorbe právnych predpisov.⁹⁷

89 Vybrané štatistické ukazovatele rozhodovacej činnosti Ústavného súdu SR za roky 2018 a 2019, dostupné na: https://www.ustavnyusud.sk/c/document_library/get_file?uuid=d285cf53-0bb9-4c95-82d4-d9146dd47e62&groupid=10182.

90 Hodnoty ukazovateľov v roku 2019 boli výrazne ovplyvnené neobsadením miest sudcov Ústavného súdu SR po tom, čo 16. februára 2019 skončilo funkčné obdobie 9 z 13 sudcov. Plénum bolo doplnené až 10. októbra 2019: https://www.ustavnyusud.sk/c/document_library/get_file?uuid=d285cf53-0bb9-4c95-82d4-d9146dd47e62&groupid=10182.

91 Vybrané štatistické ukazovatele rozhodovacej činnosti Ústavného súdu SR za roky 2019 a 2020, dostupné na: https://www.ustavnyusud.sk/c/document_library/get_file?uuid=6181ffc-601f-4f67-bb8a-9c1605025718&groupid=10182.

92 Vybrané štatistické ukazovatele rozhodovacej činnosti Ústavného súdu SR za roky 2020 a 2021, dostupné na: https://www.ustavnyusud.sk/c/document_library/get_file?uuid=de9cd42a-9909-4fb0-8966-2fc70b94fa45&groupid=10182.

93 Ibid.

94 Oficiálna webová stránka Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky, dostupné na: <https://www.genpro.gov.sk/>.

95 Čl. 149 Ústavy SR.

96 § 19 ods. 2 zákona o prokuratúre.

97 Ibid, § 4.

3.3 Vojenský ombudsman

Novelizáciou zákona č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov⁹⁸ („zákon o štátnej službe profesionálnych vojakov“) bol v roku 2022 zriadený nový inštitút vojenského ombudsmana.

Vojenský ombudsman chráni základné práva a slobody profesionálnych vojakov pred ich porušovaním pri konaní, rozhodovaní alebo nečinnosti niektorého zo subjektov, ktoré v mene štátu konajú a rozhodujú vo veciach týkajúcich sa služobného pomeru profesionálneho vojaka. Pôsobnosť vojenského ombudsmana sa nevzťahuje na rozhodovacie právomoci poverených príslušníkov Vojenskej polície v konaní o trestných činoch profesionálnych vojakov.⁹⁹

Vojenský ombudsman sa na ochrane základných práv a slobôd profesionálnych vojakov

podieľa nezávislým a objektívnym prešetrením podozrení z porušenia základných práv a slobôd profesionálnych vojakov, pri ktorého uskutočňovaní je viazaný len Ústavou SR, ústavnými zákonmi, zákonmi a ostatnými všeobecne záväznými právnymi predpismi, medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná, právne záväznými aktmi EÚ, a zohľadňuje medzinárodne uznávané štandardy pre profesionálnu prax vojenských ombudsmánov. Svoju funkciu plní v štátnozamestnaneckom pomere a za výkon svojej funkcie je zodpovedný ministrom obrany SR.¹⁰⁰

Na vojenského ombudsmana sa môže obrátiť každý profesionálny vojak/profesionálna vojačka, alebo aj občianka/občan, ktorého/ktojej služobný pomer sa skončil, a to v lehote do šiestich mesiacov odo dňa doručenia personálneho rozkazu o prepustení.¹⁰¹

98 Zákon č. 420/2022 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

99 § 4a zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov.

100 Ibid, § 4b.

101 Ibid, § 4c.

4. Orgány štátnej správy s pôsobnosťou v oblasti ľudských práv

4.1 Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky¹⁰²

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky („Ministerstvo spravodlivosti SR“) je ústredným orgánom štátnej správy pre súdy a väzenstvo.¹⁰³ V rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom vykonáva správu súdov v oblasti personálnej, finančnej, organizačnej a ekonomickej a plní ďalšie úlohy podľa zákona. Ministerstvo spravodlivosti SR zabezpečuje aj tvorbu a uskutočňovanie štátnej politiky a koordináciu plnenie úloh v oblasti ľudských práv.¹⁰⁴

Úlohy v oblasti ľudských práv na Ministerstve spravodlivosti SR plní osobitný Odbor ľudských práv. Medzi konkrétne úlohy patrí najmä:

- vypracúvanie návrhov zákonov v oblasti ochrany a podpory ľudských práv;
- zabezpečovanie plnenia úloh v oblasti tvorby a uskutočňovania štátnej politiky a koordinácie plnenia úloh v oblasti ľudských práv;
- zhromažďovanie a evidovanie návrhov na zmeny právnych predpisov v oblasti ľudských práv;
- príprava analýzy častí právneho poriadku Slovenskej republiky, ktoré patria do kompetencie Ministerstva spravodlivosti SR, vo vzťahu k relevantným právnym dokumentom EÚ a dohovorom Rady Európy;
- zabezpečovanie prípravy návrhov textov legislatívnych úprav na transpozíciu práva EÚ a implementáciu dohovorov Rady Európy;
- príprava návrhov dvojstranných a mnohostranných medzinárodných zmlúv v oblasti medzinárodnej spolupráce pri ochrane ľudských práv a základných slobôd;
- príprava návrhov na prístupenie Slovenskej republiky k zmluvám v oblasti ľud-

ských práv, vedenie evidencie s tým spojenej a výkon kontrolu ich plnenia;

- poskytovanie súčinnosti Ministerstvu zahraničných vecí a európskych záležitostí SR pri príprave stanovisk Slovenskej republiky k sťažnostiam podaným Výboru OSN pre ľudské práva podľa Opčného protokolu k Medzinárodnému paktu o občianskych a politických právach;
 - zabezpečovanie úloh vyplývajúcich pre Ministerstvo spravodlivosti SR zo štatútu Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť;
 - zabezpečovanie agendy sekretariátu Výboru pre práva lesieb, gejev, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb;
 - zabezpečovanie pôsobnosti Ministerstva spravodlivosti SR pri poskytovaní dotácií v jeho pôsobnosti;
- rozhodovanie vo veciach akreditácie programu podpory obetí trestných činov;
- zabezpečovanie tvorby a uskutočňovanie štátnej politiky a koordináciu plnenia úloh v oblasti ochrany obetí trestných činov.¹⁰⁵

Odbor ľudských práv zastáva pozíciu kontaktného miesta pre Chartu základných práv EÚ, ktoré vzniklo na základe Stratégie posilnenia uplatňovania Charty základných práv v EÚ na uľahčenie toku informácií a najlepších postupov týkajúcich sa samotnej Charty základných práv EÚ a na koordináciu úsilia o budovanie kapacít v krajine. K máju 2023 toto kontaktné miesto nevykonávalo žiadnu konkrétnu aktivita okrem úvodného stretnutia na európskej úrovni, ktoré sa uskutočnilo na jeseň 2022.¹⁰⁶

102 Oficiálna webová stránka Ministerstva spravodlivosti SR, dostupné na: <https://www.justice.gov.sk/>.

103 § 13 ods. 1 zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy.

104 Ibid, § 13 ods. 9.

105 Čl. 115 Organizačného poriadku 12/2016 Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky z 28. apríla 2016 č. 41557/2016/100, dostupné na: https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2022/10/UZ-12_2016-pn-22_2022.pdf.

106 Informácie poskytnuté na pracovnom stretnutí dňa 24. mája 2023.

Určité úlohy v oblasti ľudských práv vykonáva aj Odbor väznenstva Ministerstva spravodlivosti SR, konkrétne:

- spolupracuje s Generálnym riaditeľstvom Zboru väzenskej a justičnej stráže, prokuratúrou, národnými a nadnárodnými kontrolnými a humanitárnymi inštitúciami na úseku ochrany ľudských práv v miestach vý-

konu väzby a výkonu trestu odňatia slobody;

- v spolupráci s Generálnym riaditeľstvom Zboru väzenskej a justičnej stráže predkladá návrhy opatrení a dohliada na plnenie odporúčaní Európskeho výboru na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania.¹⁰⁷

4.1.1 Osobitné štruktúry Ministerstva spravodlivosti SR na vnútroštátnej úrovni vyplývajúce z členstva SR v regionálnych a medzinárodných inštitúciách

4.1.1.1 Zástupca Slovenskej republiky pred súdmi EÚ¹⁰⁸

Zastupovanie Slovenskej republiky v konaní pred Súdnym dvorom EÚ zabezpečuje Ministerstvo spravodlivosti SR prostredníctvom Kancelárie zástupcu Slovenskej republiky pred súdmi EÚ. Činnosť kancelárie riadi zástupca Slovenskej republiky pred súdmi EÚ, ktorého na základe výberového konania vymenúva a odvoláva minister spravodlivosti SR a udeľuje mu splnomocnenie na zastupovanie Slovenskej republiky pred súdmi EÚ.¹⁰⁹

Pôsobnosť zástupcu SR pred súdmi EÚ je vymedzená v čl. 2 Postupov pre zastupovanie SR pred súdmi EÚ s názvom „Úlohy a oprávnenie agenta“. Zástupca pred súdmi EÚ predovšetkým:

- zastupuje a obhajuje záujmy Slovenskej republiky v konaniach pred súdmi EÚ;
- podáva súdom EÚ podania a vyjadrenia a zúčastňuje sa ústnych pojednávaní pred súdmi EÚ;
- predsedá, riadi a koordinuje činnosť Medzirezortnej komisie pre zastupovanie SR pred súdmi EÚ;

- v potrebnom rozsahu informuje dotknuté spolupracujúce subjekty o začatých konaniach a o úkonoch, ktoré vykonal v týchto konaniach;

- v potrebnom rozsahu a bez zbytočného odkladu informuje dotknuté spolupracujúce subjekty, prípadne iné dotknuté subjekty, o záväzkoch Slovenskej republiky, vyplývajúcich z rozsudkov alebo iných rozhodnutí súdov EÚ v konaniach, v ktorých bola Slovenská republika účastníkom, vrátane náhrady trov konania alebo finančnej sankcie;

- poskytuje v rozsahu svojich kompetencií súčinnosť Ministerstvu zahraničných vecí SR a európskych záležitostí pri vypracúvaní vyjadrení, pripomienok, stanovísk, oznámení alebo iných materiálov určených Európskej komisii, Európskej rade, Rade EÚ alebo iným inštitúciám, orgánom, úradom alebo agentúram EÚ;

- zastupuje Slovenskú republiku v pracovnej skupine Rady EÚ pre Súdny dvor EÚ.

107 Čl. 44a Organizačného poriadku 12/2016 Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky z 28. apríla 2016 č. 41557/2016/100, dostupné na: https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2022/10/UZ-12_2016-pn-22_2022.pdf.

108 Zástupca SR pred súdmi EÚ, Ministerstvo spravodlivosti SR, dostupné na: <https://www.justice.gov.sk/ministerstvo/zastupca-sr-pred-sudmi-eu/>.

109 Postupy pre zastupovanie SR pred súdmi EÚ, Ministerstvo spravodlivosti SR, dostupné na: https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2021/03/2020_08_13_Postupy-pre-zastupovanie-SR-pred-sudmi-EU.pdf.

4.1.1.2 Zástupca SR pred Európskym súdom pre ľudské práva¹¹⁰

Záujmy Slovenskej republiky v konaniach pred ESLP obhajuje zástupca Slovenskej republiky pred ESLP. Jeho úlohou v konaní je komunikovať s ESLP v mene vlády SR, predkladať v jej mene ESLP stanoviská, oboznamovať ESLP s obsahom slovenskej legislatívy, vysvetľovať kroky vnútroštátnych orgánov a sprostredkovať ich stanoviská. Zástupca je teda „advokátom“ štátu – stranou v konaní, rovnako ako sťažovateľ/sťažovateľka.¹¹¹

Zástupca v rámci svojej pôsobnosti:

- zastupuje SR v konaní pred ESLP;
- vypracúva stanoviská v mene vlády SR k sťažnosti podanej proti SR po jej oznámení vláde SR;
- informuje vládu SR o povinnostiach vyplývajúcich z rozhodnutí ESLP a každoročne jej predkladá správu o svojej činnosti;

- podáva informácie o vývoji právneho poriadku v oblasti ľudských práv a slobôd v Slovenskej republike príslušným orgánom Rady Európy.

Kancelária zástupcu:

- pripravuje podklady a návrhy stanovísk k sťažnostiam proti SR na základe pokynov a požiadaviek zástupcu;
- zabezpečuje administratívny a technický servis pre prípravu a expedíciu oficiálnych stanovísk vlády SR a iných písomností na ESLP a dotknutým orgánom v rámci SR;
- pripravuje, vedie a archívuje písomnosti potrebné pre činnosť zástupcu, vedie evidenciu termínovaných úloh v konaní pred ESLP;
- administratívne zabezpečuje preklady oficiálnych stanovísk do anglického jazyka.¹¹²

4.2 Centrum právnej pomoci¹¹³

Centrum právnej pomoci je štátna rozpočtová organizácia zriadená zákonom č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi. Úlohou centra právnej pomoci je v medziach právnej úpravy poskytovať právnu pomoc osobám, ktoré v dôsledku svojej materiálnej núdze nie sú schopné využívať právne služby na riadne uplatnenie svojich práv.¹¹⁴ Poslaním Centra právnej pomoci je naplniť právo prístupu občana k spravodlivosti. Občanom poskytuje právne poradenstvo, ako aj zastupovanie pred súdom Centrom

určeným advokátom alebo zamestnancom.¹¹⁵ Centrum právnej pomoci je v priamej pôsobnosti Ministerstva spravodlivosti SR.¹¹⁶ Od 1. marca 2017 sa pôsobnosť Centra rozšírila aj o agendu tzv. osobného bankrotu.

Centrum právnej pomoci poskytuje právne služby buď úplne bez finančnej účasti fyzickej osoby alebo s jej čiastočnou finančnou účasťou. Bezplatná právna pomoc sa poskytuje osobám, ktorých príjem nepresahuje 1,4 násobok sumy životného minima, nejde o zrejmu

110 Zástupca SR pred Európskym súdom pre ľudské práva, Ministerstvo spravodlivosti SR, dostupné na: <https://www.justice.gov.sk/ministerstvo/zastupca-sr-pred-europskym-sudom-pre-ludske-prava/>.

111 Základné informácie o konaní pred Európskym súdom pre ľudské práva, Ministerstvo spravodlivosti SR, dostupné na: <https://www.justice.gov.sk/ministerstvo/zastupca-sr-pred-europskym-sudom-pre-ludske-prava/zakladne-informacie-o-konani-pred-europskym-sudom-pre-ludske-prava/#zastupca-vlady-sr-pred-eslp>.

112 Zástupca SR pred Európskym súdom pre ľudské práva, Ministerstvo spravodlivosti SR, dostupné na: <https://www.justice.gov.sk/ministerstvo/zastupca-sr-pred-europskym-sudom-pre-ludske-prava/>.

113 Oficiálna webová stránka Centra právnej pomoci, dostupné na: <https://www.centrumpravnejpomoci.sk/>

114 § 1 a § 5 zákona č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi.

115 O nás, Centrum právnej pomoci, dostupné na: <https://www.centrumpravnejpomoci.sk/sekcia/4-o-nas>.

116 Čl. 3 Organizačného poriadku 12/2016 Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky z 28. apríla 2016 č. 4155/2016/100, dostupné na: https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2022/10/UZ-12_2016-pn-22_2022.pdf.

117 § 6 a nasl. zákona č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi.

bezúspešnosť sporu a hodnota sporu musí prevyšovať minimálnu mzdu (okrem sporou, ktorých hodnota sa nedá vyčíslieť v peniazoch). Právna pomoc s finančnou účasťou 20 % sa poskytuje za predpokladu, že príjem fyzickej osoby presahuje 1,4 násobok životného minima a súčasne neprevyšuje 1,6 násobok tejto sumy a fyzická osoba si nemôže zabezpečiť poskytnutie právneho zastúpenia svojím majetkom.¹¹⁷

4.3 Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže¹¹⁹

Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže je štátny orgán, ktorý zriadilo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, ako svoju rozpočtovú organizáciu. Právny základ pre jeho existenciu je daný zákonom č. 305/2005 Z. z. o sociálno-právnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže pôsobí ako orgán určený na vykonávanie medzinárodných dohovorov a právnych aktov EÚ.¹²⁰

Na základe zákonného mandátu Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže:

- plní úlohy prijímacieho orgánu a odosielajúceho orgánu v oblasti vymáhania výživného v zmysle medzinárodných dohovorov;

Za právnu pomoc sa považuje poskytovanie právnych služieb, ktoré zahŕňajú najmä právne poradenstvo, pomoc pri mimosúdnych konaniach, sprostredkovanie mediácie, spisovanie právnych podaní, zastupovanie v konaní pred súdmi a vykonávanie súvisiacich úkonov a čiastočná či úplná úhrada s tým spojených nákladov.¹¹⁸

- plní úlohy ústredného orgánu podľa medzinárodných dohovorov a právnych aktov EÚ;
- vydáva osvedčenie podľa medzinárodného Dohovoru o ochrane detí a o spolupráci pri medzištátnych osvojeniach;
- plní ďalšie úlohy v oblasti sociálno-právnej ochrany detí vo vzťahu k cudzine podľa osobitných predpisov;
- spolupracuje s prijímajúcimi orgánmi a odosielajúcimi orgánmi zmluvných štátov v cudzine, s ústrednými orgánmi zmluvných štátov v cudzine, zastupiteľskými úradmi, ústrednými orgánmi štátnej správy, bankami, pobočkami zahraničných bánk, orgánmi miestnej štátnej správy, orgánmi územnej samosprávy a s akreditovanými subjektmi.¹²¹

4.4 Migračný úrad Ministerstva vnútra Slovenskej republiky¹²²

Migračný úrad Ministerstva vnútra Slovenskej republiky („Migračný úrad“) ako prvostupňový správny orgán rozhodujúci o udeľovaní azylu a poskytovaní doplnkovej ochrany cudzincom, postupuje v súlade s ustanoveniami zákona

č. 480/2002 Z. z. o azyle¹²³, v ktorom je premietnutý najmä Ženevský dohovor o právnom postavení utečencov z roku 1951 a Newyorský protokol týkajúci sa právneho postavenia ute-

118 § 4 ods. 1 písm. a) zákona č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi.

119 Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže, dostupné na: <https://www.cipc.gov.sk/>.

120 Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže, Postavenie a pôsobnosť, dostupné na: <https://www.cipc.gov.sk/cen-trum/#Postavenie-a-posobnost>.

121 § 74 zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálno-právnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

122 Oficiálna webová stránka Migračného úradu, dostupné na: <https://www.minv.sk/?migračný-urad-mv-sr>.

123 Zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle o zmene a doplnení niektorých zákonov.

čencov z roku 1967,¹²⁴ ako aj príslušné európske smernice či nariadenia upravujúce oblasť medzinárodnej ochrany cudzincov.¹²⁵ Migračný úrad bol zriadený uznesením vlády SR č. 501 z 13. júla 1993¹²⁶ na zabezpečenie plnenia úloh migračnej politiky. Do roku 2012 bol Migračný úrad samostatnou rozpočtovou organizáciou Ministerstva vnútra Slovenskej republiky („Ministerstvo vnútra SR“); v súčasnosti je jedným z jeho organizačných útvarov.¹²⁷

Migračný úrad zabezpečuje a plní úlohy v oblasti:

- tvorby azylovej a parciálne migračnej a integračnej politiky štátu; koordinuje tvorbu strategických zámerov migračnej politiky Slovenskej republiky, ako je aktuálne platná Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2025;¹²⁸
- rozhodovania v správnom konaní súvisiacom s udelením azylu, poskytovaním doplnkovej ochrany a poskytovaním dočasného útočiska; vrátane právneho zastupovania ministerstva na súdoch vo veciach azylu; a tiež dokumentovania stavu a analýzy informácií o krajinách pôvodu žiadateľov o udelenie azylu; plní úlohy aj v oblasti tzv. Dublinského konania,¹²⁹ ktoré upravuje Nariadenie 604/2013 z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov;¹³⁰

- zriaďovania azylových zariadení a zabezpečovania ich prevádzky v oblasti príjmu; vrátane sociálnej práce v azylových zariadeniach Ministerstva vnútra SR; v oblasti spolupráce s inštitúciami, orgánmi a organizáciami na národnej a medzinárodnej úrovni; zodpovedá za činnosť Riadiaceho výboru pre migráciu a integráciu cudzincov na území Slovenskej republiky; je národným kontaktným bodom pre Európsky podporný úrad pre azyl.¹³¹

Konanie o udelení azylu sa začína na základe vyhlásenia cudzinca o tom, že žiada o udelenie azylu alebo poskytnutie doplnkovej ochrany na území Slovenskej republiky podanom na príslušnom policajnom útvar.¹³² Miestna a vecná príslušnosť policajného útvaru je bližšie upravená v §3 ods. 2 zákona č. 480/2002 Z. z. o azyle o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Policajný útvar následne toto vyhlásenie znamená na úradnom tlačíve a bezodkladne ho zašle Migračnému úradu, ktorý o žiadosti rozhodne. Zákon ukladá žiadateľovi/žiadateľke po podaní vyhlásenia dostaviť sa do záchytného tábora v Humennom všeobecne do 24 hodín. Ak sa nedostaví do troch dní, Migračný úrad jeho konanie o udelenie azylu zastaví. Po vykonaní lekárskeho vyšetrení v záchytnom tábore, bude žiadateľ/žiadateľka umiestnený/umiestnená v pobytovom tábore. Ak má dostatočné finančné prostriedky, môže si požiadať o povolenie pobytu mimo

124 Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 319/1996 Z. z., ktorým bol prijatý Ženevský Dohovor o právnom postavení utečencov z 31. januára 1967 a Newyorský protokol týkajúci sa právneho postavenia utečencov z 31. januára 1967.

125 Zoznam príslušných predpisov a odkazy na príslušné predpisy možno nájsť na: <https://www.minv.sk/?dokumenty-na-stiahnutie-3>.

126 Uznesenie vlády SR z 13. júla 1993 č. 501 k návrhu inštitucionálneho zabezpečenia komplexného riešenia migračnej problematiky v Slovenskej republike vrátane organizačnej štruktúry úradu pre migráciu, dostupné na: https://www.vlada.gov.sk/uznesenia/1993/0713/uz_0501_1993.html.

127 Migračný úrad, Ministerstvo vnútra SR, dostupné na: <https://www.minv.sk/?migracny-urad-mv-sr>.

128 Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2025, Ministerstvo vnútra SR, dostupné na: <https://www.minv.sk/?zamer-migracnej-politiky-slovenskej-republiky&subor=419162>.

129 Dublinské konanie určuje, ktorá krajina je zodpovedná za posúdenie a rozhodnutie o žiadosti o azyl, podľa pravidiel zakotvených v tzv. Dublinskom nariadení. Pozri bližšie: Liga za ľudské práva: Dublinské konanie – čo znamená a ako prebieha?, dostupné na: <https://www.hrl.sk/assets/files/obsah/93-Dublink%C3%A9%20konanie%20.pdf>.

130 Nariadenie 604/2013 z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov (prepracované znenie).

131 Migračný úrad, Ministerstvo vnútra SR, dostupné na: <https://www.minv.sk/?migracny-urad-mv-sr>.

132 § 3 ods. 1 zákona č. 480/2002 Z. z. o azyle o zmene a doplnení niektorých zákonov.

tábor. Po dôkladnom zistení skutkového stavu a vykonanom dokazovaní správny orgán vydá rozhodnutie vo veci, pričom má zákonnú po-

vinnosť v konaní o azyle rozhodnúť do 90 dní od začatia konania. Túto lehotu možno v odôvodnených prípadoch predĺžiť.¹³³

5. Regulačné a dozorné orgány štátnej správy s celoštátnou pôsobnosťou

Regulačné a dozorné orgány štátnej správy sú zákonom zriadené orgány štátnej správy so špeciálnou príslušnosťou v určitej oblasti na celom území Slovenskej republiky. Vznikli v dôsledku reštrukturalizácie štátnej správy za účelom zabezpečenia nezávislosti v činnosti týchto orgánov. V systéme orgánov štát-

nej správy nemajú žiaden priamo nadriadený ústredný orgán štátnej správy.¹³⁴ V tejto časti je uvedený prehľad regulačných a dozorných orgánov, ktoré vykonávajú právomoci vo vybraných oblastiach ochrany a podpory ľudských práv.

5.1 Úrad na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti¹³⁵

Úrad na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti („Úrad na ochranu oznamovateľov“) je nezávislý orgán štátnej správy zriadený zákonom č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti („zákon o ochrane oznamovateľov“), ktorého poslaním je chrániť práva a oprávnené záujmy oznamovateľov protispoločenskej činnosti. Úrad na ochranu oznamovateľov je rozpočtovou organizáciou, ktorá je napojená na štátny rozpočet. Jeho sídlom je Bratislava, avšak môže zriaďovať detašované pracoviská mimo svojho sídla.¹³⁶

Oznamovateľ je osoba, ktorá v dobrej viere urobí oznámenie o skutočnostiach, ktoré sa týkajú protispoločenskej činnosti a o ktorých sa dozvedela v súvislosti s výkonom svojho zamestnania, povolania, postavenia, funkcie či v súvislosti s činnosťou vo verejnom záujme.¹³⁷

Úrad na ochranu oznamovateľov plní svoje funkcie od 2. septembra 2021. Pôvodne boli úlohy spojené s oznamovaním protispoločenskej činnosti a ochranou jej oznamovateľov zverené inšpektorátom práce. Z dlhodobého hľadiska sa ukázalo, že takéto riešenie nie je efektívne. Ochrana oznamovateľov pro-

tipsoločenskej činnosti reguluje legislatíva na úrovni EÚ, konkrétne smernica č. 2019/1937 o ochrane osôb, ktoré oznamujú porušenia práva Únie.¹³⁸ V čase procesu prijímania tejto smernice Slovensko už malo legislatívu na ochranu oznamovateľov a bolo jednou z mála krajín, ktoré mali základné pravidlá ochrany oznamovateľov legislatívne zavedené.

Pri oznamovaní protispoločenskej činnosti, Úrad na ochranu oznamovateľov poskytuje ochranu, právne poradenstvo a sprevádzanie oznamovateľom pri celom procese, a to od samotného oznámenia až po rozhodnutie súdu.¹³⁹ Oznamovatelia, ktorým je poskytovaná ochrana podľa zákona sa môžu obrátiť na Úrad pre ochranu oznamovateľov, ak sa domnievajú, že bol voči nim urobený pracovnoprávny úkon, s ktorým nesúhlasia. Úrad pre ochranu oznamovateľov môže tento úkon pozastaviť, ak zamestnávateľ nepreukáže, že nemá príčinnú súvislosť s oznámením. Okrem uvedeného, pracovnoprávne úkony zamestnávateľa, ktoré smerujú voči chránenému oznamovateľovi podliehajú súhlasu Úradu na ochranu oznamovateľov. Výnimku predstavujú úkony, na ktoré dal oznamovateľ súhlas, úkony, ktorým sa priznáva oznamovateľovi určitý nárok a úkony súvisiace so skončením

134 Vrabko M. a kol., Správne právo hmotné. Všeobecná časť. Bratislava C. H. Beck 2012, p.132.

135 Oficiálna webová stránka Úradu na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti, dostupné na: <https://www.oznamovatelia.sk/>.

136 § 13 zákona č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti.

137 Ibid., § 2.

138 Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1937 z 23. októbra 2019 o ochrane osôb, ktoré nahlasujú porušenia práva Únie.

139 Chránime odvážnych a zodpovedných whistleblowerov (We protect courageous and responsible whistleblowers), Office for the Protection of Whistleblowers of Anti-Social Activities, available at: <https://www.oznamovatelia.sk/nasa-misia-a-hodnoty/>.

pracovného pomeru, ktoré nie sú dôsledkom posúdenia zamestnávateľom.¹⁴⁰

V zmysle zákona o ochrane oznamovateľov Úrad na ochranu oznamovateľov:

- rozhoduje vo veciach ochrany oznamovateľa pri oznamovaní závažnej protispoločenskej činnosti a pozastavenia účinnosti pracovnoprávneho úkonu;
- kontroluje uplatňovanie zákona o ochrane oznamovateľov, dodržiavanie ustanovení o poskytnutí ochrany a výkone ochrany, spôsob, akým sa zamestnávateľ správal k oznamovateľovi v čase po podaní oznámenia a dodržiavanie ustanovení o vnútornom systéme preverovania oznámení;
- oznamuje príslušným orgánom podozrenie z postihu zamestnanca v súvislosti s oznámením protispoločenskej činnosti;
- zvyšuje povedomie verejnosti a zamestnávateľov o oznamovaní protispoločenskej činnosti a o poskytovaní ochrany oznamovateľom;
- poskytuje poradenstvo zamestnávateľom pri vypracovávaní vnútorného predpisu o oznamovaní protispoločenskej činnosti a mechanizmu jeho dodržiavania;
- poskytuje poradenstvo a konzultácie v súvislosti s oznamovaním protispoločenskej činnosti;
- vydáva odborné stanoviská a metodické usmernenia vo veciach ochrany oznamovateľov;
- zabezpečuje praktickú odbornú prípravu a školenia zodpovedných osôb;
- spolupracuje so štátnymi orgánmi pri tvorbe právnych predpisov a predkladá ústredným orgánom štátnej správy podnety na ich zmenu na základe vlastných zistení a poznatkov;

- spolupracuje so Strediskom vo veciach ochrany oznamovateľov;
- spolupracuje s obdobnými inštitúciami a organizáciami EÚ a iných krajín; plní iné úlohy, ak tak ustanovuje zákon alebo osobitné predpisy.¹⁴¹

Za účelom výkonu svojej funkcie, zákon o ochrane oznamovateľov zveruje Úradu na ochranu oznamovateľov viaceré právomoci, na základe ktorých môže:

- požadovať predloženie potrebnej dokumentácie, záznamov a iných dokladov a oboznamovať sa s ich obsahom;
- požadovať vysvetlenia a preskúmať spôsob a účinnosť vybavenia oznámenia;
- upozorňovať vedúcich predstaviteľov orgánov verejnej moci na nedostatočné alebo nesprávne vybavenie oznámenia a žiadať o nápravu;
- upozorniť zamestnávateľa, že plánovaným pracovnoprávnym úkonom môže porušiť ustanovenia zákona o ochrane oznamovateľov;
- odporučiť zamestnávateľovi opatrenia na zabezpečenie súladu s zákonom o ochrane oznamovateľov.¹⁴²

Úrad na ochranu oznamovateľov je taktiež oprávnený ukladať pokuty do výšky 2 000 eur za priestupok, ktorého sa dopustí ten urobí voči oznamovateľovi pracovnoprávny úkon bez súhlasu úradu, ak sa súhlas vyžaduje, alebo postihne oznamovateľa v súvislosti s podaním oznámenia, alebo ten kto poruší povinnosť zachovávať mlčanlivosť o totožnosti oznamovateľa.¹⁴³ Rovnako je oprávnený uložiť pokutu zamestnávateľovi, ktorý si nesplní povinnosti v súvislosti s vnútorným mechanizmom oznamovania protispoločenskej činnosti, a to až do výšky 20 000 eur.¹⁴⁴

140 § 12 a § 7 zákona č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti.

141 Ibid, § 13 ods. 6.

142 Ibid, § 13 ods. 8.

143 Ibid, § 18 ods. 1 a 2.

144 Ibid, § 19 ods. 1.

5.2 Úrad na ochranu osobných údajov¹⁴⁵

Úrad na ochranu osobných údajov je dozorný orgán štátnej správy, ktorý sa podieľa na ochrane základných práv fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a zároveň vykonáva dozor nad ochranou osobných údajov (vrátane ochrany osobných údajov spracúvaných príslušnými orgánmi na účely trestného konania). Právny základ je vyjadrený v zákone č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov („zákon o ochrane osobných údajov“). Sídli v Bratislave a má celoštátnu pôsobnosť, pričom na plnenie úloh si môže zriaďovať detašované pracoviská.¹⁴⁶

K aktivitám Úradu na ochranu osobných údajov patrí najmä:

- monitorovanie dodržiavania ustanovení zákona o ochrane osobných údajov a vývoja nových informačných technológií, ktoré majú dosah na spracovanie osobných údajov;
- vyjadrovanie sa k návrhom zákonov, ktoré sa týkajú osobných údajov;
- metodické usmerňovanie subjektov, ktoré spracúvajú osobné údaje;

- zvyšovanie povedomia verejnosti v oblasti práv a rizík spojených s osobnými údajmi;
- poskytovanie informácií dotknutým osobám ohľadom uplatňovania ich práv;
- preverovanie zákonnosti spracúvania osobných údajov pri výkone dozoru.¹⁴⁷

Na Úrad na ochranu osobných údajov sa môže obrátiť každý, kto tvrdí, že je priamo dotknutý na svojich právach, ktoré vyplývajú zo zákona o ochrane osobných údajov, a to prostredníctvom návrhu na začatie konania. Úrad na ochranu osobných údajov ale môže začať konanie aj bez návrhu, ak zistí porušenia v súvislosti s ochranou osobných údajov. Za predpokladu, že rozhodne o porušení práv dotknutej osoby alebo nesplnení zákonných povinností, má k dispozícii viaceré zákonné oprávnenia, medzi ktoré patrí napríklad uloženie opatrení na nápravu, odňatie udeleného certifikátu (na účely preukázania súladu spracúvania údajov a existencie primeraných záruk ochrany údajov), či uloženie pokuty.¹⁴⁸

5.3 Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou¹⁴⁹

Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou je zriadený na základe zákona č. 581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou. Vykonáva dohľad na diaľku nad zdravotnými poisťovňami, platiteľmi poistného, poskytovateľmi zdravotnej pôsobnosti, poistencami a inými osobami, ktorým osobitný predpis ukladá povinnosti. Zároveň vykonáva dohľad na mieste nad zdra-

votnými poisťovňami, platiteľmi poistného a poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti.¹⁵⁰

Na Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou sa s podnetom môže obrátiť každá osoba, ktorá sa domnieva, že boli porušené jej práva a právom chránené záujmy pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti alebo pri vykonávaní verejného zdravotníctva.¹⁵¹

145 Úrad na ochranu osobných údajov SR, dostupné na: <https://dataprotection.gov.sk/uoou/>.

146 § 80 zákona č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

147 Ibid, § 81.

148 Ibid, § 100 a nasl.

149 Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, dostupné na: <https://www.udzs-sk.sk/urad/zakladne-informacie/>.

150 § 43 zákona č. 581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou.

151 Ibid § 43a ods. 1.

6. Inšpekčné orgány štátnej správy s celoštátnou pôsobnosťou

Inšpekčné orgány štátnej správy s celoštátnou pôsobnosťou sa nazývajú aj inšpektoráty alebo inšpekcie. Sú to stále zákonom zriadené orgány štátnej správy, ktoré sú však podriadené ústredným orgánom štátnej správy. Inšpekčné orgány štátnej správy fungujú ako samostatné právnické osoby alebo ako organizačná časť ústredného orgánu štátnej

správy. Spoločným znakom týchto štátnych orgánov je charakter ich činnosti, ktorý smeruje do oblasti správneho dozoru, kontroly a inšpekcie.¹⁵² V tejto časti prinášame prehľad tých inšpekčných orgánov, ktorých činnosť má presah na oblasť ochrany a podpory ľudských práv.

6.1 Národný inšpektorát práce¹⁵³ a inšpektoráty práce

Národný inšpektorát práce je orgán štátnej správy so sídlom v Košiciach. Právny základ jeho fungovania je daný zákonom č. 125/2006 Z. z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov¹⁵⁴ („zákon o inšpekcii práce“). Strategickým cieľom inšpekcie práce je prispievať k realizácii základného záujmu spoločnosti, ktorým je zabezpečenie rovnováhy medzi obchodnými a ekonomickými záujmami na jednej strane a pracovnej schopnosti a zdravím zamestnancov na strane druhej. Tento cieľ je v súlade s podporou ekonomického a sociálneho rozvoja v EÚ.¹⁵⁵

Národný inšpektorát práce je teda orgán štátnej správy, ktorý zabezpečuje úlohy v oblasti inšpekcie práce s celoslovenskou pôsobnosťou, riadi a kontroluje inšpektoráty práce, zjednocuje a racionalizuje pracovné metódy inšpektorátov práce. Je aj odvolacím orgánom vo veciach, v ktorých rozhodol inšpektorát práce.¹⁵⁶

Inšpekciu práce vykonávajú inšpektoráty práce, v rozsahu úloh ustanovených § 7 zákona o inšpekcii práce.¹⁵⁷ Sídlá a územné obvody inšpektorátov práce sú zhodné so sídlami a územnými obvody krajov.¹⁵⁸ Inšpektoráty práce sú orgány štátnej správy, ktoré zabezpečujú vykonávanie inšpekcie práce u zamestnávateľov a fyzických osôb, ktoré sú podnikateľmi a nie sú zamestnávateľmi.¹⁵⁹

Inšpektoráty práce vykonávajú dozor nad dodržiavaním:

- pracovnoprávnych predpisov, napr. Zákonníka práce;
- právnych predpisov upravujúcich štátnozamestnanecké vzťahy;
- predpisov na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci;
- predpisov upravujúcich zákaz nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania;
- záväzkov vyplývajúcich z kolektívnych zmlúv a dodržiavaním povinnosti zamestnávateľa uzatvoriť zamestnávateľskú zmluvu a odvádzať príspevky na doplnkové dôchodkové sporenie za zamestnancov vykonávajúcich rizikové práce.¹⁶⁰

152 Vrabko M. a kol., Správne právo hmotné. Všeobecná časť. Bratislava C. H. Beck 2012, p. 133.

153 Oфициálna webová stránka Národného inšpektorátu práce, dostupné na: <https://www.ip.gov.sk/>.

154 §5 a nasl. zákona o inšpekcii práce.

155 Brožúra NIP, Národný inšpektorát práce, dostupné na: https://www.ip.gov.sk/wp-content/uploads/2017/11/ipa_4AF5.pdf.

156 Inšpekcia práce, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, dostupné na: <https://www.employment.gov.sk/sk/praca-zamestnanost/inspekcia-prace/>.

157 § 7 ods. 3 zákona o inšpekcii práce.

158 Ibid, § 7 ods. 1.

159 Inšpekcia práce, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, dostupné na: <https://www.employment.gov.sk/sk/praca-zamestnanost/inspekcia-prace/>.

160 Ibid.

Inšpekcia práce sa vykonáva:

- na všetkých pracoviskách zamestnávateľov a fyzických osôb, ktoré sú podnikateľmi a nie sú zamestnávateľmi, a to aj na ich pracoviskách nachádzajúcich sa na súkromných pozemkoch a v obydliach fyzických osôb;
- vo všetkých priestoroch, v ktorých domácky zamestnanec vykonáva dohodnutú prácu;
- vo všetkých priestoroch, v ktorých zamestnanec vykonáva prácu podľa dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru.¹⁶¹

Inšpekciu práce vykonávajú inšpektori práce, a pri výkone inšpekcie práce sa identifikujú preukazom.¹⁶²

Na príslušný inšpektorát práce sa môže prostredníctvom podnetu obrátiť zamestnanec, či skupina zamestnancov, ktorých práva boli poškodené porušením povinností vyplývajúcich z pracovnoprávnych vzťahov, ako aj zástupcovia zamestnancov, ktorí sú v pracovnom pomere u zamestnávateľa, u ktorého kontrolnou činnosťou zistili porušenie pracovnoprávnych predpisov.¹⁶³ Podnet je i podanie bývalého zamestnanca podaný do jedného mesiaca po skončení pracovného pomeru.¹⁶⁴

6.2 Slovenská obchodná inšpekcia¹⁶⁵

Slovenská obchodná inšpekcia („SOI“) je orgánom štátnej kontroly vnútorného trhu vo veciach ochrany spotrebiteľa s celoslovenskou pôsobnosťou. Pri plnení tejto úlohy SOI vykonáva kontrolu predaja výrobkov a poskytovania služieb spotrebiteľom, štátny dozor a kontrolu nad podnikaním v energetike podľa osobitných predpisov a dohľad nad trhom podľa osobitného predpisu. Právnym predpisom, ktorý stanovuje kompetencie SOI je zákon č. 128/2002 Z. z. o štátnej kontrole vnútorného trhu vo veciach ochrany spotrebiteľa a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Tento zákon vymedzuje práva a povinnosti SOI vo všeobecnej rovine, ale tiež vo vzťahu k osobitným predpisom, upravujúcim ochranu spotrebiteľa v špecifických oblastiach.

SOI vykonáva kontrolu a dozor nad dodržiavaním povinností vyplývajúcich z viac ako 490 právnych predpisov. V rámci oprávnení môže ukladať opatrenia na mieste, ochranné

opatrenia, predbežné opatrenia a pokuty za porušenie povinností, vyplývajúcich z právnych predpisov v jej dozornej pôsobnosti. Na základe vykonanej kontroly navrhuje pozastavenie alebo zrušenie živnostenského oprávnenia, poskytuje odbornú a metodickú pomoc okresným úradom, obciam, združeniam spotrebiteľov a iným právnickým osobám založeným na ochranu spotrebiteľa. SOI ďalej poskytuje poradenstvo pre spotrebiteľov; spolupracuje s orgánmi štátnej a verejnej správy, spotrebiteľskými združeniami, dozornými orgánmi iných členských štátov EÚ, s Európskou hospodárskou komisiou a príslušnými orgánmi OSN pri výmene informácií z oblasti trhového dozoru. Úloha SOI taktiež spočíva vo vymáhaní pokút a pohľadávok od podnikateľských subjektov a fyzických osôb a informovaní o nebezpečenstve ohrozenia života, zdravia a majetku spotrebiteľov alebo životného prostredia predajom nebezpečných výrobkov a vybavovaní podnetov a sťažností

161 § 2 ods. 2 Zákona č. 125/2006 Z. z. o inšpekcií práce a o zmene a doplnení zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

162 Inšpekcia práce, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, dostupné na: <https://www.employment.gov.sk/sk/praca-zamestnanost/inpekcia-prace/>.

163 § 150 ods. 2 zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce.

164 Podnety a sťažnosti, Národný Inšpektorát Práce, dostupné na: <https://www.ip.gov.sk/staznosti-a-podnety/>.

165 Oficiálna webová stránka Slovenskej obchodnej inšpekcie, dostupné na: <https://www.soi.sk/>.

spotrebiteľov a objasňuje priestupky.¹⁶⁶

SOI spolu s inými orgánmi štátnej správy od roku 2016 vykonáva funkciu orgánu alternatívneho riešenia sporov podľa osobitného predpisu¹⁶⁷, za účelom vytvorenia novej možnosti pre spotrebiteľov riešiť svoj spor s predávajúcim rýchlo, efektívne, menej formálne a predovšetkým bezplatne, resp. len s minimálnymi nákladmi. Ide o dosiahnutie zmierlivého riešenia, resp. dohody medzi spotrebiteľom a predávajúcim o vyriešení sporu, ktorá sa po súhlase oboch strán s jej znením stáva záväzným právnym podkladom.

6.3 Štátna školská inšpekcia¹⁶⁹

Štátna školská inšpekcia („ŠŠI“) je orgán štátnej správy v školstve zriadený podľa zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov („zákon o školskej samospráve“). Je rozpočtovou organizáciou s právnou subjektivitou.¹⁷⁰

ŠŠI plní funkciu kontroly štátu nad úrovňou pedagogického riadenia, nad úrovňou výchovy a vzdelávania a materiálno-technických podmienok vrátane praktického vyučovania v školách a školských zariadeniach, na pracoviskách praktického vyučovania a nad úrovňou činností v špeciálnych výchovných zariadeniach a školských zariadeniach vý-

Podľa § 3 zákona č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov, má každý spotrebiteľ právo na výrobky a služby v bežnej kvalite, uplatnenie reklamácie, náhradu škody, vzdelávanie, informácie, ochranu svojho zdravia, bezpečnosti a ekonomických záujmov a na podávanie podnetov a sťažností orgánom dozoru, dohľadu a kontroly – ktorým je v oblasti vnútorného trhu SOI. Spotrebiteľ sa môže na SOI obrátiť prostredníctvom podnetu na kontrolu vo veciach, ktoré spadajú do pôsobnosti SOI.¹⁶⁸

chovného poradenstva a prevencie. V tejto oblasti vybavuje sťažnosti a petície. Vo svojej činnosti je nezávislá.¹⁷¹

Podnet na ŠŠI je možné podať písomne alebo elektronicky. Podnet poukazuje na porušenie právneho predpisu, ale nejde o vlastné právo podávateľa. ŠŠI pristupuje ku každému podnetu individuálne. Ak obsah podnetu poukazuje na porušovanie právnych predpisov môže vykonať v škole inšpekciu bezodkladne, alebo ju môže zaradiť do plánu inšpekčnej činnosti. Pri kontrole ŠŠI postupuje v súlade s právnymi predpismi, objektívne zisťuje a vyhodnocuje skutkový stav. Zákon nestanovuje lehoty na vybavenie podnetu.¹⁷²

166 Postavenie SOI, Slovenská obchodná inšpekcia, dostupné na: <https://www.soi.sk/sk/SOI/Postavenie-SOI.soi>.

167 Zákon č. 391/2015 Z. z. o alternatívnom riešení spotrebiteľských sporov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

168 Podávanie podnetov, sťažností, návrhov a žiadostí, Slovenská obchodná inšpekcia, dostupné na: <https://www.soi.sk/sk/Podavanie-podnetov-staznosti-navrhov-a-ziadosti.soi>.

169 Oficiálna webová stránka, Štátna školská inšpekcia, dostupné na: <https://www.ssi.sk/>.

170 Štatút Štátnej obchodnej inšpekcie, dostupné na: https://www.ssi.sk/wp-content/uploads/2020/12/STATUT_SSI_dodatky.pdf.

171 Štátna školská inšpekcia, dostupné na: <https://www.ssi.sk/o-urade/>.

172 Podávanie sťažností, Štátna školská inšpekcia, dostupné na: <https://www.ssi.sk/podavanie-staznosti/>.

7. Poradné orgány s pôsobnosťou v oblasti ľudských práv

Poradné orgány si môže zriadiť vláda SR, za účelom plnenia konkrétnych úloh vlády SR, na základe zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy. Poradné orgány vlády SR plnia úlohy

koordinačné, konzultatívne alebo odborné. Úlohy, zloženie poradných orgánov vlády SR a zásady rokovania určujú štatúty, ktoré schvaľuje vláda SR.¹⁷³

7.1 Rada vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť a jej výbory¹⁷⁴

Rada vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť („Rada vlády pre ľudské práva“) je stálym odborným, poradným, koordinačným a konzultatívnym orgánom vlády SR v oblasti ochrany základných ľudských práv a slobôd, politických a občianskych práv, práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv, práv na ochranu životného prostredia a kultúrneho dedičstva, v oblasti práv dieťaťa a presadzovania najlepšieho záujmu dieťaťa, v oblasti práv seniorov, práv gejev, lesbičiek, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb, pri presadzovaní zásady rovnakého zaobchádzania, rovnosti príležitostí a rodovej rovnosti.¹⁷⁵

Rada vlády SR pre ľudské práva v oblasti svojej pôsobnosti sleduje dodržiavanie Ústavy SR, Listiny základných práv a slobôd, medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, ktorými je Slovenská republika viazaná, právne záväzných aktov EÚ a ďalších právnych predpisov upravujúcich ochranu a dodržiavanie základných ľudských práv a slobôd. Pôsobí v záujme zvýšenia všeobecného povedomia v oblasti ľudských práv, informovanosti o stave ich dodržiavania a prijímania opatrení na ich presadzovanie. Rada vlády SR pre ľudské práva kladie dôraz

na odporúčania nezávislých inštitúcií pôsobiacich v oblasti ľudských práv, odborných orgánov a inštitúcií OSN, Rady Európy, EÚ, Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe, pričom sleduje vývoj a nové práva v oblasti ľudských práv.¹⁷⁶

Rada vlády SR pre ľudské práva sa skladá z predsedu, podpredsedov, tajomníka a ďalších členov. Predseda jej minister spravodlivosti SR. Ďalší členovia Rady vlády SR pre ľudské práva sú:

- štátny tajomník Ministerstva zdravotníctva SR;
- štátny tajomník Ministerstva vnútra SR;
- štátny tajomník Ministerstva financií SR;
- štátny tajomník Ministerstva hospodárstva SR;
- štátny tajomník Ministerstva životného prostredia SR;
- štátny tajomník Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR;
- štátny tajomník Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR;
- štátny tajomník Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR;
- štátny tajomník Ministerstva obrany SR;

173 § 2 Zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy.

174 Oficiálna webová stránka Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, Ministerstvo spravodlivosti SR, dostupné na: <https://www.justice.gov.sk/ministerstvo/rada-vlady-sr-pre-ludske-prava-narodnostne-mensiny-a-rodovu-rovnost/>.

175 Ibid.

176 Štatút Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, dostupné na: <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.justice.gov.sk%2Fdokumenty%2F2023%2F03%2FStatut-RVLP.docx&wdOrigin=BROWSELINK>.

- vedúci Úradu vlády Slovenskej republiky;
- zástupca Združenia miest a obcí Slovenska;
- zástupca Únie miest Slovenska;
- zástupca Združenia samosprávnych krajov SK 8;
- deväť významných odborníkov z teórie a praxe z oblasti ľudských práv na základe nominácií organizácií a inštitúcií;
- splnomocnenec vlády SR pre národnostné menšiny;
- splnomocnenec vlády SR pre rómske komunity;
- splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti;
- verejný ochranca práv;
- výkonný riaditeľ Strediska;
- podpredsedovia výborov uvedených v čl. 6 štatútu;
- druhý podpredseda Rady vlády SR pre práva seniorov a prispôbovanie verejných politík procesu starnutia populácie;
- zástupca Rady vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie;
- podpredseda Rady vlády SR pre osoby so zdravotným postihnutím.

Členstvo predstavuje čestnú funkciu.¹⁷⁷

Rada vlády SR pre ľudské práva vo svojej pôsobnosti najmä:

- zaujíma stanoviská k vnútroštátnemu plneniu medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky v oblasti ochrany ľudských práv, predovšetkým záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných dohovorov vrátane ich súvisiacich opčných protokolov ratifikovaných Slovenskou republikou a zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, ktorých je Slovenská republika zmluvnou stranou (vrátane Charty základných práv EÚ);

- berie na vedomie návrhy správ o plnení medzinárodných dohovorov ratifikovaných Slovenskou republikou a zmlúv o ľudských právach, ktorých je Slovenská republika zmluvnou stranou;
- spolupodieľa sa na koordinácii rezortných politík a aktivít ústredných orgánov štátnej správy v oblasti ľudských práv;
- v oblasti ľudských práv spolupracuje s ministerstvami a inými ústrednými orgánmi štátnej správy, obcami, vyššími územnými celkami, orgánmi miestnej štátnej správy, mimovládnymi neziskovými organizáciami, vedeckými pracoviskami a akademickými inštitúciami a predkladá im podnety, návrhy a odporúčania v oblasti svojej pôsobnosti;
- predkladá vláde SR návrhy týkajúce sa stratégií a koncepcií politiky v oblastiach ochrany ľudských práv, návrhy jednotlivých opatrení a podnety na zlepšovanie stavu dodržiavania ľudských práv, a to z vlastnej iniciatívy alebo v rámci úloh, ktoré jej vláda uložíla;
- zaujíma stanoviská a prijíma uznesenia k návrhom zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov, ako aj vládnych, rezortných a ďalších opatrení nelegislatívnej povahy, ktoré môžu mať dosah na ochranu alebo dodržiavanie ľudských práv; o spôsobe predkladania materiálov uvedených v prvej vete môže rada rozhodnúť formou uznesenia;
- zaujíma a zverejňuje stanoviská k aktuálnym otázkam v oblasti ľudských práv; v tejto súvislosti môže ako celok alebo prostredníctvom svojich členov, ako aj predsedov výborov a vedúcich pracovných skupín rady, vyžadovať informácie a stanoviská od ústredných orgánov štátnej správy.¹⁷⁸

V rámci Rady vlády SR pre ľudské práva pôsobia výbory, ktoré majú charakter jej stálych odborných orgánov. Stredisko má zastúpenie vo všetkých výboroch.¹⁷⁹ Tieto výbory zriaďuje vláda SR svojim uznesením:

177 Ibid.

178 Ibid.

179 S výnimkou Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny, v ktorom má postavenie stále prizývaného člena bez hlasovacieho práva, má vo všetkých výboroch členstvo s hlasovacím právom.

- Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny;
- Výbor pre rodovú rovnosť;
- Výbor pre deti a mládež;
- Výbor pre výskum, vzdelávanie a výchovu v oblasti ľudských práv a rozvojového vzdelávania;
- Výbor pre predchádzanie a elimináciu rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatných foriem intolerancie
- Výbor pre práva lesbičiek, gejev, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb.

Výbory najmä:

- predkladajú Rade vlády SR pre ľudské práva podnety na zvýšenie úrovne podpory, ochrany a dodržiavania ľudských práv;
- spolupracujú s príslušnými rezortmi na vypracovávaní návrhov správ pre kontrolné mechanizmy medzinárodných zmlúv o ľudských právach;
- na základe uznesenia Rady vlády SR pre ľudské práva alebo z vlastnej iniciatívy spracúvajú pre radu návrhy čiastkových a systémových opatrení pre zlepšenie dodržiavania stavu ľudských práv v Slovenskej republike,

- na zasadnutia Rady vlády SR pre ľudské práva spracúvajú návrhy stanovísk a uznesení k návrhom zákonov, všeobecne záväzných a interných právnych predpisov, ako aj vládnych, rezortných a ďalších opatrení nelegislatívnej povahy, ktoré môžu mať dosahy na ochranu alebo dodržiavanie ľudských práv alebo súvisia s rozvojom občianskej spoločnosti;
- v oblasti ľudských práv spolupracujú s ministerstvami a inými ústrednými orgánmi štátnej správy, obcami, vyššími územnými celkami, orgánmi miestnej štátnej správy, mimovládnyimi neziskovými organizáciami, vedeckými pracoviskami a akademickými inštitúciami.¹⁸⁰

Výbory môžu v oblasti svojej vecnej pôsobnosti prijímať zásadné stanoviská formou uznesení, ktoré sú pre Radu vlády SR pre ľudské práva záväzné. Uznesenia sú prijímané 3/5 väčšinou všetkých členov výboru. Prijímanie zásadných stanovísk upravuje štatút príslušného výboru. Zásadné stanoviská výborov adresované vláde SR predkladá Rada vlády SR pre ľudské práva na rokovanie vlády SR prostredníctvom svojho predsedu alebo príslušného podpredsedu, ktorý je zároveň členom vlády SR.¹⁸¹

7.2 Rada vlády SR pre osoby so zdravotným postihnutím¹⁸²

Rada vlády SR pre osoby so zdravotným postihnutím je stálym odborným, poradným, koordinačným, konzultatívnym a iniciatívnym orgánom vlády SR pre práva osôb so zdravotným postihnutím, pri riešení otázok životných

podmienok, rovnosti príležitostí a rovnakého zaobchádzania s osobami so zdravotným postihnutím a pri zabezpečovaní spolupráce zainteresovaných subjektov na prekonávaní dôsledkov zdravotného postihnutia.¹⁸³

180 Štatút Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, dostupné na: https://www.radavladyp.gov.sk/data/files/6260_statut-rvlp_konsolidovane-znenie_od_1_9_2015.pdf?csrt=17262771371705881711.

181 Ibid.

182 Rada vlády Slovenskej republiky pre osoby so zdravotným postihnutím, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, dostupné na: <https://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/rada-vlady-sr-pre-osoby-so-zdravotnym-postihnutim/>.

183 Štatút Rady vlády Slovenskej republiky pre osoby so zdravotným postihnutím, dostupné na: <https://www.employment.gov.sk/files/sk/ministerstvo/rada-vlady-slovenskej-republiky-osoby-so-zdravotnym-postihnutim/statut-rady-vlady-sr-osoby-so-zdravotnym-postihnutim.pdf>.

Rada vlády SR pre osoby so zdravotným postihnutím bola zriadená uznesením vlády SR č. 425 zo dňa 28. júna 2022,¹⁸⁴ ktorým bol schválený Štatút Rady vlády Slovenskej republiky pre osoby so zdravotným postihnutím.¹⁸⁵ Koná z vlastnej iniciatívy zohľadňujúc plán práce vlády SR a plán legislatívnych úloh vlády SR, pričom sleduje strategické ciele a odporúčania medzinárodných inštitúcií a organizácií v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím.¹⁸⁶

Rada vlády SR pre osoby so zdravotným postihnutím vo svojej pôsobnosti najmä:

- predkladá vláde SR podnety na zvýšenie úrovne podpory, ochrany a dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím;
- spracúva návrhy a iniciuje vypracovanie čiastkových a systémových opatrení na presadzovanie záujmov osôb so zdravotným postihnutím pri riešení otázok životných podmienok, rovnosti príležitostí a rovnakého zaobchádzania;
- podieľa sa na tvorbe, monitorovaní a vyhodnocovaní plnenia Národného programu rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím;¹⁸⁷
- zaujíma stanoviská k návrhom zákonov a iných všeobecne záväzných právnych

predpisov, ako aj vládnych, rezortných a ďalších stratégií a opatrení, ktoré môžu mať dosahy na oblasť životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím;

- predkladá ministerstvám a ostatným ústredným orgánom štátnej správy podnety na tvorbu a zmenu právnych predpisov upravujúcich práva, povinnosti a podporu osôb so zdravotným postihnutím vo všetkých oblastiach života;
- spolupracuje s ministerstvami a inými ústrednými orgánmi štátnej správy, orgánmi miestnej a regionálnej samosprávy, mimovládnyimi neziskovými organizáciami, vysokými školami, verejnými výskumnými inštitúciami, Slovenskou akadémiou vied v oblasti tvorby životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím;
- zaujíma stanovisko k návrhom správ pre kontrolné mechanizmy medzinárodných zmlúv o ľudských právach, najmä Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím;
- vytvára priestor na diskusiu a riešenie otázok z oblasti práv a životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím;
- plní ďalšie úlohy, ktorými ju poverí vláda SR.¹⁸⁸

184 Uznesenie vlády SR č. 425/2022 k návrhu transformácie Výboru pre osoby so zdravotným postihnutím na Radu vlády SR pre osoby so zdravotným postihnutím a návrhu Dodatku č. 6 k Štatútu Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, dostupné na: https://www.employment.gov.sk/files/sk/ministerstvo/rady-vlady-slovenskej-republiky-osoby-so-zdravotnym-postihnutim/uznesenie-vlady-c-425_2022.pdf.

185 Oficiálna webová stránka Rady vlády Slovenskej republiky pre osoby so zdravotným postihnutím, dostupné na: <https://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/rada-vlady-sr-pre-osoby-so-zdravotnym-postihnutim/>.

186 Štatút Rady vlády Slovenskej republiky pre osoby so zdravotným postihnutím, dostupné na: <https://www.employment.gov.sk/files/sk/ministerstvo/rada-vlady-slovenskej-republiky-osoby-so-zdravotnym-postihnutim/statut-rady-vlady-sr-osoby-so-zdravotnym-postihnutim.pdf>.

187 Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021 – 2030, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, dostupné na: https://www.komisarprezdravotnepostihnutych.sk/getmedia/f5d309c8-6eaa-48f9-b590-ef7d776ddfd7/Material_NPRZPOZP_2021-2030.aspx.

188 Štatút Rady vlády Slovenskej republiky pre osoby so zdravotným postihnutím, dostupné na: <https://www.employment.gov.sk/files/sk/ministerstvo/rada-vlady-slovenskej-republiky-osoby-so-zdravotnym-postihnutim/statut-rady-vlady-sr-osoby-so-zdravotnym-postihnutim.pdf>.

7.3 Splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti¹⁸⁹

Splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti má za cieľ „*prispiieť k tomu, aby zainteresovaní aktéri z verejného sektora, podnikateľského sektora, politickej sféry a médií, ako aj široká verejnosť lepšie rozumeli potrebe a významu občianskej spoločnosti, aby sa cítili jej súčasťou a aby s ňou intenzívnejšie komunikovali*“.¹⁹⁰ Zároveň má podporiť, aby títo aktéri prostredníctvom partnerských vzťahov umožňovali rozvoj mechanizmov občianskej participácie.

Splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti a jemu podriadený Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti má slúžiť najmä ako:

- sprostredkovateľ, ktorý aktívne prepája a iniciuje komunikáciu vlády SR a verejnej správy s mimovládny a neziskovými organizáciami a inými subjektmi;
- kvalitný a komplexný zdroj informácií o záležitostiach rozvoja občianskej spoločnosti a potrebe participácie verejnosti;
- kontaktný bod pre komunikáciu a/alebo koordináciu mimovládnych a neziskových organizácií s kontaktnými osobami na príslušných ministerstvách, resp. relevantných orgánoch a organizáciách vlády SR;
- iniciátor tvorby a zmien verejných politík vo vzťahu k občianskej spoločnosti;
- zdroj spätnej väzby, najmä smerom k vláde SR – na jej základe iniciatívne navrhuje potrebné riešenia.¹⁹¹

7.4 Splnomocnenec vlády SR pre rómske komunity¹⁹²

Splnomocnenec vlády SR pre rómske komunity je poradný orgán vlády SR pre problematiku rómskych komunit v Slovenskej republike a plní úlohy zamerané na riešenie záležitostí rómskych komunit. Ďalej realizuje systémové opatrenia na zlepšenie postavenia a ich integráciu do spoločnosti, osobitne v oblasti tvorby, realizácie a koordinácie efektívnejších politík a realizácie systémových opatrení, zameraných na prevenciu sociálneho vylúčenia rómskych komunit a podporu ich začleňovania do spoločnosti.¹⁹³

Medzi hlavné úlohy Splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity patrí najmä:

- plnenie úlohy ústredného orgánu štátnej správy pre koordináciu uskutočňovania inklúzie marginalizovaných rómskych komunit;
- plnenie úlohy sprostredovateľského orgánu v oblasti podpory inklúzie marginalizovaných rómskych komunit;¹⁹⁴
- plnenie úlohy sprostredkovateľa vybraných komponentov Plánu obnovy a odolnosti Slovenskej republiky (6 Dostupnosť, rozvoj a kvalita inkluzívneho vzdelávania na všetkých stupňoch, 7 Vzdelávanie pre 21 storočie);¹⁹⁵

189 Oficiálna webová stránka Splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti, Ministerstvo vnútra SR, dostupné na: https://www.minv.sk/?ros_my.

190 Ibid.

191 Ibid.

192 Oficiálna webová stránka Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, dostupné na: <https://www.romovia.vlada.gov.sk/>.

193 Hlavné úlohy splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, dostupné na: <https://www.romovia.vlada.gov.sk/urad/?csrt=18113528729867218312>.

194 Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR: Tvoríme lepšie Slovensko, dostupné na: https://drive.google.com/file/d/1p8IQcJw_jEV-cj1b_C97P6-gXMz1IKIL/view.

195 Plán obnovy a odolnosti Slovenskej republiky, dostupné na: <https://www.planobnovy.sk/site/assets/files/1019/kompletny-plan-obnovy.pdf>.

- zabezpečenie činnosti národného kontaktného bodu uskutočňovania strategického rámca inkľúzie Rómov v rámci odporúčaní EÚ o rovnosti, začleňovaní a účasti Rómov.¹⁹⁶

7.5 Splnomocnenec vlády SR pre národnostné menšiny¹⁹⁷

Splnomocnenec vlády SR pre národnostné menšiny má postavenie poradného orgánu vlády SR v oblasti zachovania, rozvoja a podpory práv príslušníkov národnostných menšín a realizuje systémové opatrenia na zlepšenie postavenia národnostných menšín.¹⁹⁸ Splnomocnenec vlády SR pre národnostné menšiny pri svojej činnosti najmä:

- dbá o presadzovanie a dodržiavanie vnútroštátnych a medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín;
- pripravuje, navrhuje a realizuje v spolupráci s Úradom vlády SR, ministerstvami a ostatnými ústrednými orgánmi štátnej správy strednodobé a dlhodobé opatrenia v oblasti zachovania, rozvoja a podpory práv príslušníkov národnostných menšín;
- podporuje zachovanie, vyjadrenie, ochranu a rozvoj identity a kultúrnych hodnôt národnostných menšín, podporuje participáciu príslušníkov národnostných menšín na riešení vecí verejných, dbá o skvalitnenie výchovy a vzdelávania príslušníkov národnostných menšín.¹⁹⁹

¹⁹⁶ Hlavné úlohy splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, dostupné na: <https://www.romovia.vlada.gov.sk/urad/?csrt=18113528729867218312>.

¹⁹⁷ Oficiálna webová stránka Úradu splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny, dostupné na: <https://www.narodnostnemensiny.vlada.gov.sk/>.

¹⁹⁸ Štatút splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny, dostupné na: <https://www.narodnostnemensiny.vlada.gov.sk/splnomocnenec/statut-splnomocnenca-vlady-sr-pre-narodnostne-mensiny/?csrt=11391543150096349575>.

¹⁹⁹ Ibid.

8. Celoštátna stratégia ochrany a podpory ľudských práv

Do vnútroštátneho systému ochrany základných práv nepochybne patria aj základné strategické východiskové dokumenty v oblasti ľudských práv. Za kľúčový strategický dokument ochrany základných práv v podmienkach Slovenskej republiky možno považovať Celoštátnu stratégiu ochrany a podpory ľudských práv („Celoštátna stratégia“). Strategický spoločenský cieľ, ktorý sa mal dosiahnuť prijatím Celoštátnej stratégie a realizáciou opatrení z nej vyplývajúcich, bolo zvýšenie efektívnosti implementácie ľudskoprávných záväzkov Slovenskej republiky, ich výkonu a vymáhateľnosti, vďaka čomu sa zvýši kvalita demokracie, právneho štátu a sociálnej kohézie spoločnosti.²⁰⁰ Prostredníctvom vymedzenia obsahovej stránky tohto dokumentu sú zároveň priblížené základné hodnotové ciele, ku ktorým by mali smerovať inštitúcie s mandátom v oblasti ľudských práv.

Legislatívne práce na Celoštátnej stratégii sa začali v roku 2011, kedy Rada vlády SR pre ľudské práva prijala zámer vypracovať komplexný strategický dokument pre oblasť ochrany a podpory ľudských práv. Participačný proces

prijímania tejto stratégie trval tri roky a prvý strategický dokument ochrany ľudských práv a slobôd bol schválený uznesením vlády SR č. 71/2015 zo dňa 18. februára 2015.²⁰¹

Zmyslom prijatia stratégie malo byť posilnenie postavenia agendy ochrany a podpory ľudských práv tak, aby sa hodnoty a princípy ochrany základných práv stali súčasťou verejného povedomia a princípom tvorby verejných politik. Celoštátna stratégia približuje:

- základné rámce ľudských práv v Slovenskej republike;
- medzinárodnoprávne záväzky Slovenskej republiky a ich implementáciu;
- inštitucionálne zabezpečenie, implementačné a kontrolné mechanizmy vrátane nezávislých a mimovládnych organizácií v Slovenskej republike;
- rámce priorít a úloh v oblasti podpory a ochrany ľudských práv v Slovenskej republike.²⁰²

Dôležité je však uviesť, že Celoštátna stratégia neodkazuje na Chartu základných práv EÚ.

8.1 Inštitucionálne zabezpečenie, implementačné a kontrolné mechanizmy vrátane nezávislých a mimovládnych organizácií

Z hľadiska ľudskoprávných štruktúr je kľúčovou oblasťou Celoštátnej stratégie „Inštitucionálne zabezpečenie, implementačné a kontrolné mechanizmy vrátane nezávislých a mimovládnych organizácií v Slovenskej republike“. V zmysle Celoštátnej stratégie by mal byť kľúčovým garantom ľudských práv samotný štát, tým že prijíma zákony na podporu a ochranu ľudských práv. Taktiež kreuje orgány štátnej správy, samosprávy a verejnoprávne inštitúcie, ktoré ľudské práva zviditeľňujú,

podporujú a chránia. Zároveň by mal uznať rovnocennú rolu organizácií občianskej spoločnosti v tejto oblasti a podporovať ju. Slovenská republika podľa Celoštátnej stratégie členstvom v OSN, Rade Európy, EÚ a Organizácii pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe uznáva ľudskoprávne expertné mechanizmy vytvorené týmito inštitúciami a považuje ich za jedinečný referenčný rámec a kritérium, podľa ktorého „posudzujeme utváranie, evolúciu a súčasný stav našich vlastných demokra-

200 Východiskový dokument k diskusiám o stratégii v rámci workshopov vypracovaný Redakčným tímom prípravy stratégie, Rada vlády pre ľudské práva, dostupné na: https://www.radavladyp.gov.sk/data/files/3818_strategia_odborne-pocklady_vlastny-material_2406_pk_dh_fin.pdf?csrt=4494556867804827006?csrt=4494556867804827006.

201 Uznesenie vlády SR č. 71/2015 zo dňa 18. februára 2015 k návrhu Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike, dostupné na: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Resolution/8280/1>.

202 Celoštátna stratégia, s. 1, dostupné na: <https://www.minedu.sk/data/att/14484.pdf>.

tických mechanizmov“. Zodpovednosť štátu v oblasti ľudských práv je dvojaká. V prvom rade štát zodpovedá za správne fungovanie orgánov verejnej správy a iných mechanizmov uplatňovania ľudských práv. Okrem toho by mal štát ako subjekt, ktorý disponuje jedinečnými kompetenciami a prostriedkami, formovať predpoklady individuálnej zodpovednosti za ľudské práva, ktorá sa ma prejavíť v osobnom živote, rodinách, školách, pracovnom občianskom, spoločenskom a politickom živote. Za predpoklady tejto zodpovednosti možno najmä považovať ľudskoprávne vzdelanie a výchovu, odbornú prípravu a zvyšovanie povedomia verejnosti. Uvedomujúc si rezervy v príprave všetkých štátno-inštitucionálnych a občiansko-spoločenských aktérov a aktérov na skutočný výkon ľudských práv, pod ktorým sa rozumie ich uplatňovanie, užívanie, rešpektovanie a obhajoba, je podľa Celoštátnej stratégie nevyhnutné systematické, celoživotne a celospoločensky poskytované vzdelávanie a odborná príprava v oblasti demokratického občianstva a ľudských práv.²⁰³

Za právny základ statusu ľudských práv je podľa Celoštátnej stratégie Ústava SR, ktorá okrem iného ustanovuje niektoré orgány a inštitúcie, ktoré majú pri podpore a ochrane ľudských práv osobitné postavenie. V zmysle Celoštátnej stratégie patria medzi kľúčové inštitúcie:

- sudy – orgány ochrany zákonosti a vymáhateľnosti práva, s osobitným zretelom na Ústavný súd SR ako poslednú vnútroštátnu inštitúciu pri posudzovaní porušenia práv;
- Slovenská advokátska komora – poskytuje odbornú pomoc občanom a občanom, adresujúcim svoje sťažnosti na ESLP alebo na niektorý zo zmluvných ľudskoprávných orgánov OSN;
- NRSR – zákonodarný orgán, ktorý prijíma zákony upravujúce výkon základných práv a slobôd zakotvených v Ústave SR;

prezident Slovenskej republiky – ratifikuje zákony prijaté NRSR a v prípade, že sa domnieva, že určitý zákon nie je v súlade s Ústavou SR, sa môže obrátiť na Ústavný súd SR;

- Centrum právnej pomoci – poskytuje právnu pomoc osobám, ktoré si z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov nemôžu dovoliť riadne uplatnenie a zabezpečenie svojich práv;
 - ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej moci – pripravujú zákony, vrátane tých, ktoré sa týkajú základných ľudských práv. Právne odbory ministerstiev majú povinnosť posúdiť súlad pripravovaného právneho predpisu s Ústavou SR vnútroštátnymi normami a medzinárodnými záväzkami v oblasti ľudských práv;
 - funkcie splnomocnencov vlády SR pre vybrané oblasti ľudských práv – pre národnostné menšiny, pre rómske komunity a pre rozvoj občianskej spoločnosti;
 - Rada vlády SR pre ľudské práva - stály odborný, poradný, koordinačný a konzultatívny orgán vlády v oblasti ochrany základných ľudských práv a slobôd;
 - Stredisko - nezávislá inštitúcia so zákonne stanovenou pôsobnosťou v oblasti ľudských práv a základných slobôd a dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania;
 - VOP – nezávislý orgán kreovaný ústavou, ktorý v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom chráni základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb v konaní pred orgánmi verejnej správy a ďalšími orgánmi verejnej moci, ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom;
- mimovládne neziskové organizácie – organizácie občianskej spoločnosti, ktoré by mali predstavovať relevantného partnera verejnej správy pri nastavovaní politik a ich implementácii.²⁰⁴

203 Ibid, s. 12-13.

204 Ibid, s. 12-20.

8.2 Rámce priorit a úloh v oblasti podpory a ochrany ľudských práv

Celoštátna stratégia v oblasti „Rámce priorit a úloh v oblasti podpory a ochrany ľudských práv v Slovenskej republike“ formuluje rámce a priority ako vzájomne späté, holisticky a synergicky prepojené a podmienené. Cieľom dokumentu v tejto oblasti je poukázať aké opatrenia je potrebné prijať a implementovať aby došlo k zásadnému zlepšeniu vymožiteľnosti práva pri parciálnych v prospech konkrétnych občianskych, sociálnych, kultúrnych alebo hospodárskych práv. Zároveň, by sa malo napomôcť aktívnemu zapojeniu všetkých aktérov do tohto procesu – štátnej a verejnej moci, občianskej spoločnosti, vzdelávacích, vedeckých a kultúrnych inštitúcií. Celoštátna stratégia formuluje nasledujúce priority a im podriadené úlohy:

- **Priorita I. – Agenda ľudských práv ako jeden z kľúčových reformných programov vlády SR.** Analýza stavu ľudských práv v Slovenskej republike
 - o Úloha č. I.1.: Komplexná analýza stavu uplatňovania a ochrany ľudských práv v SR vrátane inštitucionálnych mechanizmov
- **Priorita II. – Posilnenie systému inštitúcií podpory a ochrany ľudských práv v Slovenskej republike**
 - o Úloha č. II.1.: Posilnenie nezávislých a ostatných mechanizmov na ochranu ľudských práv v Slovenskej republike, mimovládnych organizácií a participácie
 - o Úloha č. II.2.: Legislatívne a finančné posilnenie agendy, verejných politík, inštitúcií a procesov uplatňovania a ochrany ľudských práv
- **Priorita III. – Výchova, vzdelávanie, odborná príprava a výskum v oblasti ľudských práv v Slovenskej republike**
 - o Úloha č. III.1.: Ustanovenie Celoštátnej komisie pre výchovu a vzdelávanie k ľudským

právam a demokratickému občianstvu a práva relevantného celoštátneho plánu na obdobie rokov 2015-2020 v gescii Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR

- **Priorita IV. – Vybrané systémové opatrenia pre oblasť súdnej a inej právnej ochrany**
 - o Úloha č. IV.1.: Priebežné prijímanie systémových opatrení v oblasti súdnej a inej právnej ochrany
- **Priorita V. – Systémové opatrenia pre predchádzanie a odstraňovanie prekážok dosahovania skutočnej rovnoprávnosti a dôstojného života pre všetky skupiny obyvateľstva**
 - o Úloha č. V.1.: Posilnenie implementácie existujúcich programových dokumentov pre zraniteľné a marginalizované skupiny a jednotlivcov a tvorba nových programových dokumentov
 - o Úloha č. V.2.: Posilnenie účinnej prevencie a eliminácie všetkých foriem násillia, osobitne násillia páchaného na ženách a deťoch
- **Priorita VI. – Prijímanie systematických a komplexných opatrení voči všetkým formám intolerance**
 - o Úloha č. VI.1.: Prijímanie systematických a komplexných opatrení zameraných na prevenciu a elimináciu všetkých foriem intolerance
- **Priorita VII. – Plné a systematické využívanie členstva Slovenskej republiky v medzinárodných ľudskoprávnych organizáciách v záujme dosiahnutia zlepšenia podpory a ochrany ľudských práv v Slovenskej republike**
 - o Úloha č. VII.1.: Využívať komunikáciu so zmluvnými a monitorovacími orgánmi za účelom pružnejšej implementácie medzinárodnoprávnych záväzkov v oblasti ľudských práv do vnútroštátnej legislatívy²⁰⁵

8.3 Správa o plnení Celoštátnej stratégie

Dňa 10. januára 2023 bola zverejnená IV. správa o plnení Celoštátnej stratégie. Správu predložilo Ministerstvo spravodlivosti SR na vedomie vláde SR.²⁰⁶ Správa o plnení Celoštátnej stratégie bola vypracovaná Ministerstvom spravodlivosti SR na základe predložených materiálov Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, Ministerstva vnútra SR, Ministerstva kultúry Slovenskej republiky, Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky, Úradu vlády SR a informácií Ministerstva spravodlivosti SR.²⁰⁷

Dôležité je zdôrazniť, že v tejto správe sa na Chartu základných práv EÚ odkazuje iba jedenkrát a to v súvislosti s novým mediálnym zákonom a zákonom o publikáciách v gescii Ministerstva kultúry Slovenskej republiky. Schválená reforma má priniesť dôležité a dlho absentujúce zmeny v oblasti mediálneho práva na Slovensku a spomína sa v súvislosti s úlohou č.II.2.: Legislatívne, finančné a personálne posilnenie agendy, verejných politík,

inštitúcií a procesov uplatňovania a ochrany ľudských práv. Nový zákon o mediálnych službách upravuje ochranu ľudskej dôstojnosti a ľudskosti a ochranu maloletých. Zákon okrem iného vyžaduje, aby poskytovatelia audiovizuálnej mediálnej služby prijali vhodné opatrenia na ochranu širokej verejnosti pred obsahom, ktorý zahŕňa podnecovanie k násilliu alebo nenávisti voči skupine osôb alebo členovi skupiny, založené na ktoromkoľvek z diskriminačných dôvodov uvedených v článku 21 Charty základných práv EÚ alebo ktorého šírenie predstavuje trestný čin podľa práva EÚ.²⁰⁸

Správa reaguje na potrebu aktualizácie Celoštátnej stratégie nakoľko v čase jej prijatia ubehlo už 7 rokov od jej prijatia, a teda Ministerstvo spravodlivosti SR vyjadrilo potrebu ju aktualizovať. Správa ďalej vyjadruje požiadavku väčšej súčinnosti a spolupráce so Strediskom (popri iných nezávislých inštitúciách na podporu a ochranu základných ľudských práv), ktorá vyplýva z odporúčaní medzinárodných monitorovacích ľudskoprávných orgánov s dôrazom na participatívny proces pri implementovaní stratégie.²⁰⁹

206 IV. Správa o plnení Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike, Úrad vlády Slovenskej republiky, dostupné na: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/27952/1>.

207 Ibid.

208 Ibid. s.10.

209 Ibid. s.2-3.

9. Analýza charakteru mandátu vnútroštátnych inštitúcií v rámci štruktúry ochrany ľudských práv na Slovensku a záverečné odporúčania

Z hľadiska charakteru postavenia analyzovaných vnútroštátnych inštitúcií, ich môžeme rozdeliť do nasledujúcich kategórií:

- inštitúcie ochrany ľudských práv a osobitné orgány s pôsobnosťou v oblasti

ochrany ľudských práv;

- orgány štátnej správy s pôsobnosťou v oblasti ľudských práv;
- poradné orgány vlády SR s pôsobnosťou v oblasti ľudských práv.

9.1 Nezávislé inštitúcie ochrany ľudských práv a osobitné orgány s pôsobnosťou v oblasti ochrany ľudských práv

Na základe charakteru mandátu môžeme inštitúcie ochrany ľudských práv rozdeliť do dvoch skupín a to na inštitúcie so všeobecným ľudskoprávnym mandátom (Stredisko, VOP) a na inštitúcie, ktorých ľudskoprávny mandát sa viaže na určitú skupinu práv (komisár pre deti a komisár pre osoby so zdravotným postihnutím).

Stredisko zastáva dva mandáty, mandát vnútroštátnej inštitúcie pre ľudské práva a mandát národného antidiskriminačného orgánu. Úlohou VOP je upozorňovať na porušovanie práv a žiadať o nápravu, nakoľko VOP nemá oprávnenia, ktoré by umožňovali meniť rozhodnutia dotknutých orgánov.

Zriadenie komisára pre deti a komisára pre osoby so zdravotným postihnutím je dôsledkom členstva slovenskej republiky v OSN a ratifikovaním, príslušných dohovorov OSN, ktoré ukladajú povinnosť zriadiť samostatný a nezávislý monitorovací mechanizmus monitorovania základných práv detí či základných práv osôb so zdravotným postihnutím. Ich činnosť spočíva najmä v posudzovaní, monitorovaní a presadzovaní určitej skupiny základných práv. Za účelom vykonávania svojho mandátu im zákon priznáva viaceré oprávnenia vo vzťahu k rožným štátnym autoritám.

Nezávislosť komisárov spočíva v nemožnosti orgánov verejnej moci zasiahnuť do výkonu ich pôsobnosti či opatrení. Je výlučne na komisároch, kedy a ako uplatnia svoje vymedzené právomoci, čo znamená, že žiaden orgán štátnej moci nie je oprávnený vydávať im pokyny, návrhy alebo návrhy akým spôsobom majú vybaviť zverené veci. Spôsob vybavenia vecí určuje príslušný zákon, či dohovor. Nezávislosť taktiež zaručujú inštitucionálne záruky v podobe nezlučiteľnosti výkonu funkcie komisárov s inými ústavnými funkciami.^{210,211}

Zvlášť možno vyčleniť vojenského ombudsmana chrániaceho základné práva a slobody profesionálnych vojakov, ktorý za výkon svojich funkcií a plnenie svojich zákonom ustanovených úloh je zodpovedá ministrom obrany SR, Prokuratúru SR ako osobitný ústavný orgán právnej ochrany, ktorá koná vo verejnom záujme a Ústavný súd SR, ktorý taktiež zohráva kľúčovú úlohu pri ochrane ľudských práv ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti. Tieto inštitúcie svojím charakterom nemožno zaradiť medzi nezávislé inštitúcie ochrany ľudských práv, no v národnej ľudskoprávnej štruktúre majú nezastupiteľné miesto.

210 Komisár pre deti: Správa o činnosti komisára pre deti za rok 2022, dostupné na: <https://komisarpredeti.sk/wp-content/uploads/2023/04/sprava-o-cinnosti-komisara-pre-deti-za-rok-2022.pdf>.

211 Komisár pre osoby so zdravotným postihnutím: Správa o činnosti komisára pre osoby so zdravotným postihnutím za rok 2022, dostupné na: https://www.komisarprezdravotnepostihnutych.sk/getmedia/3c1c561b-e3a5-4a97-b674-2075c2aea733/SPRAVA_2022_vr_public_view.aspx?disposition=preview&ReturnUrl=%2FZverejnovanie%3fibrany%3dSpravy-o-cinnosti.

9.2 Orgány štátnej správy s pôsobnosťou v oblasti ľudských práv

K orgánom štátnej správy s pôsobnosťou v oblasti ľudských práv možno zaradiť viaceré štátne orgány rôzneho charakteru. Všetky štátne orgány, vrátane tých ktoré majú právomoci v oblasti ľudských práv, konajú iba na základe Ústavy SR, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanovuje zákon. Ústredným orgánom, ktorý koordinuje štátnu politiku v oblasti ľudských práv je Ministerstvo spravodlivosti SR. Ministerstvo spravodlivosti SR taktiež poskytuje dotácie v oblasti podpory základných ľudských práv. V priamej pôsobnosti Ministerstva spravodlivosti SR vykonávajú svoju činnosť Zástupca Slovenskej republiky pred ESLP, Zástupca Slovenskej republiky pred súdmi EÚ a Centrum právnej pomoci.

Ďalej v oblasti ľudských práv zohrávajú významnú úlohu Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže ako štátny orgán, ktorý zriadilo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky a Migračný úrad, ktorý pôsobí ako organizačný útvar rezortu Ministerstva vnútra SR. Miesto v štruktúre ľudských práv majú taktiež regulačné a dozorné orgány štátnej správy ako zákonom zriadené orgány štátnej správy so špeciálnou príslušnosťou v určitej oblasti na celom území Slovenskej republiky, ktoré nemajú žiaden priamo nadriadený ústredný orgán štátnej správy. Radia sa k nim Úrad na ochranu oznamovateľov, Úrad na ochranu osobných údajov a Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou.

Dôležitosť nemožno odoprieť ani vybraným inšpekčným orgánom štátnej správy ako zákonom zriadeným orgánom štátnej správy, ktoré sú podriadené ústredným orgánom štátnej správy. Ich činnosti majú charakter správneho

dozoru, kontroly a inšpekcie. Do tejto kategórie možno zaradiť Národný inšpektorát práce, SOI a SŠI.

Pôsobnosť analyzovaných štátnych orgánov v oblasti ľudských práv je daná vždy v rámci zákona a určitej právnej oblasti v ktorej im bol zákonom udelený mandát, a to:

- Centrum právnej pomoci – poskytuje právnu pomoc osobám, ktoré v dôsledku svojej materiálnej núdze nie sú schopné využívať právne služby na riadne uplatnenie svojich práv;
- Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže - zabezpečuje právnu ochranu deťom a mládeži vo vzťahu k cudzine; Migračný úrad - rozhoduje o udeľovaní azylu a poskytovaní doplnkovej ochrany cudzincom;
- Úrad na ochranu oznamovateľov – chráni práva a oprávnené záujmy oznamovateľov protispoločenskej činnosti;
- Úrad na ochranu osobných údajov – podieľa sa na ochrane základných práv fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a zároveň vykonáva dozor nad ochranou osobných údajov;
- Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou – poskytuje ochranu osobám, ktorých práva a právom chránené záujmy boli porušené pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti alebo pri vykonávaní verejného zdravotníctva;
- Národný inšpektorát práce – zabezpečuje dozor nad dodržiavaním právnych predpisov, ktoré súvisia s realizáciou práva na prácu;
- SOI – zabezpečuje právnu ochranu spotrebiteľa a spotrebiteľských práv;
- SŠI – plní funkciu kontroly štátu nad úrovňou pedagogického riadenia, nad úrovňou výchovy a vzdelávania a materiálno-technických podmienok s tým spojených.

Tieto inštitúcie nemajú explicitný ľudskoprávny mandát, no presadzovanie ľudských práv v rámci svojej pôsobnosti je ich nevyhnutným poslaním.

9.3 Poradné orgány vlády SR s pôsobnosťou v oblasti ľudských práv

Spoločným znakom týchto inštitúcií je, že ide o vládou zriadený poradný orgán, za účelom plnenia konkrétnych úloh vlády SR. Možnosť zriadenia takýchto poradných orgánov je upravená v zákone č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy. V zmysle zákona si teda vláda SR môže vláda vymenúvať a odvolávať svojich splnomocnencov, ktorých rozsah oprávnenia určí pri vymenovaní. Ďalej môže zriaďovať svoje poradné orgány (rady). Poradné orgány vlády SR plnia úlohy koordinačné, konzultatív-

ne alebo odborné. Úlohy, zloženie poradných orgánov vlády SR a zásady rokovania určujú štatúty, ktoré schvaľuje vláda SR.²¹²

Tieto orgány sú teda pri svojej činnosti viazané štatútom, ktorý definuje rozsah ich právomocí. Zovšeobecnením pôsobností možno konštatovať, že ich úlohou je presadzovať do štátnej politiky rôzne politiky, spojené s ľudskými právami, ktoré im boli vládou SR zverené v rozsahu udeleného poverenia.

9.4 Záverečné odporúčania

56

Na základe analýzy širšej inštitucionálnej architektúry ochrany a presadzovania ľudských práv Stredisko odporúča na účel zvýšenia povedomia o Charte základných práv EÚ

a posilnenia jej potenciálu v oblasti ochrany a presadzovania ľudských práv v Slovenskej republike:

- **Posilnenie zákonnej úpravy v oblasti ľudských práv**

Z ústavnoprávneho zriadenia Slovenskej republiky vychádza, že všetky štátne orgány môžu konať iba na základe Ústavy SR, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Z uvedeného vyplýva, že zákon (prípadne samotná Ústava SR) priamo určujú pôsobnosť štátnych orgánov. Zahnutím

výslovnej povinnosti štátnych orgánov, ktorým bol zverený mandát v oblasti základných práv a slobôd, aby pri výkone svojich činností brali do úvahy relevantné ľudskoprávne dokumenty vrátane Charty základných práv EÚ by mohlo v značnej miere prispieť k posilneniu ľudskoprávnej kultúry.

- **Vzdelávanie cieleň na právnu prax**

Na základe skúseností Kontaktného miesta pre Chartu základných práv EÚ možno konštatovať, že Charta základných práv EÚ nie

je v podmienkach Slovenskej republiky využívaná často, nakoľko je efektívnejšie a jednoduchšie sa odvolávať na EDĽP. EDĽP má

²¹² § 2 Zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy.

univerzálnu platnosť, zatiaľ čo Charta základných práv EÚ je uplatniteľná iba v prípade, že predmetná vec sa týka práva EÚ. Pri odvolaní sa na Chartu základných práv EÚ je teda nevyhnutným postupom preukázanie prepojenia na právo EÚ. Častejšia sa právna prax odvoláva na EDĽP, čo následne spôsobuje nedostatok skúseností s aplikáciou Charty základných práv EÚ. Kľúčový faktor, ktorý by viedol k oživeniu Charty základných práv EÚ ako prameňa práva v praxi je vzdelávanie, a to najmä s dôrazom na inovatívne a unikátne aspekty, ktoré Charta základných práv

EÚ prináša v porovnaní s EDĽP. Práve v tejto oblasti možno vnímať priestor na jej aplikáciu ako prameňa práva. Dôležitým predpokladom aplikácie Charty základných práv EÚ je každopádne vzdelávanie k aplikácii Charty základných práv EÚ, cieleňé na právnu prax (najmä na sudcov, prokurátorov, alebo právnikov). Rovnako by vzdelávacie aktivity mali smerovať k osobám, ktoré sa na výkon uvedených profesií pripravujú, teda na vyšších súdnych úradníkov, čakatelov prokuratúry, koncipientov, či študentov práva.

• Aktualizácia Celostátnej stratégie

Od prijatia súčasnej stratégie ochrany základných práv už prešlo takmer 10 rokov. Práca na tejto stratégii začali ešte v roku 2011, teda nezohľadňuje aktuálne ľudskoprávne a spoločenské potreby. Nová stratégia by mala odzrkadľovať odporúčania adresované Slovenskej republike medzinárodnými monitorovacími mechanizmami a súdnymi autoritami v oblasti implementácie ľudskoprávných zá-

väzkov. Väčšina z týchto odporúčaní nebolo splnených ani len čiastočne.²¹³ Nová stratégia by mala predstavovať komplexný a zároveň pružný dokument, ktorého implementáciu by bolo možné monitorovať na základe jasných merateľných indikátorov a termínov napĺňania jednotlivých cieľov. Jej tvorba by mala byť zabezpečená prostredníctvom efektívneho participatívneho procesu.

• Vnútroštátna inštitúcia pre ľudské práva v plnom súlade s Parížskymi princípmi

Posledná re-akreditácia Strediska prebehla v roku 2014, kedy Stredisko získalo akreditačný status „B“. Akreditačná komisia GNAHRI vtedy uznala, že Stredisko interpretuje svoj ľudskoprávny mandát široko, ale zákon kladie veľký dôraz na rovnosť a nediskrimináciu. Preto bolo odporučené, aby Stredisko presadzovalo legislatívne zmeny, ktoré by posilnili zákonný mandát v oblasti podpory a ochrany všetkých ľudských práv. Akreditačná komisia GANHRI taktiež odporučila posilnenie mechanizmu zabezpečenia funkčného obdobia rozhodovacieho orgánu a zdôraznila potrebu

zabezpečiť, aby Stredisko fungovalo s dostatočným rozpočtom.²¹⁴

Novelou zákona o VOP s účinnosťou od mája 2023 sa novelizoval aj zákon o zriadení Strediska, pričom sa upravilo že správy vypracované a zverejnené Strediskom sú nezávislými správami v súlade s odporúčaniami Európskej komisie adresované Slovenskej republike v rámci postupu EU Pilot 4446/13/JUST. Táto zmena však nemá významný vplyv na implementáciu Parížskych princípov.

213 ENNHRI 2023 Report on the State of the Rule of Law in the European Union, s.521-522 dostupné v AJ na: <https://ennhri.org/wp-content/uploads/2023/05/ENNHRI-2023-Report-on-the-State-of-the-Rule-of-Law-in-the-European-Union.pdf>.

214 Report and Recommendations of the Session of the Sub-Committee on Accreditation (SCA), GANHRI, s. 8-11, dostupné v AJ na: https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Countries/NHRI/GANHRI/SCA_MARCH_2014_FINAL_REPORT_-_ENGLISH.pdf.

Stredisko preto neustále apeluje na potrebu legislatívnych zmien, ktoré by viedli k posilneniu mandátu a získaniu akreditačného statusu „A“. V roku 2019 bol predložený legislatívny návrh, ktorý by podstatne novelizoval zákon o zriadení Strediska. Na základe žiadosti zaslanej Úradu pre demokratické inštitúcie a ľudské práva Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE-ODIHR), ODIHR vyhodnotil navrhovanú novelu, poukázal na problematické aspekty a navrhol odporúčania na zabezpečenie súladu s medzinárodnými štandardmi. Navrhovaná zmena sice neprešla, no odporúčania môžu slúžiť ako usmernenie pri nových potenciálnych legislatívnych zmenách.²¹⁵

Odporúčania sa v prvom rade týkali mandátu. Mandát Strediska z ľudskoprávneho hľadiska by mal byť formulovaný tak široko ako je to možné. Vhodné by bolo aby Stredisko malo určitý mechanizmus vybavovania podnetov týkajúci sa ľudských práv vo všeobecnosti, podobne ako to je pri diskriminácii, avšak tento mandát by sa nemal prelínať s funkciami VOP. Taktiež sa žiada jednoznačne definovať vzťah medzi Strediskom a ostatnými inštitúciami, najmä s VOP. Ďalej sa odporúča aby sa posilnilo postavenie Strediska z hľadiska pripomienkovania zákonov. Každoročná správa o dodržiavaní ľudských práv by mala byť predkladaná priamo NRSR, ktorá by mala mať povinnosť sa ňou zaoberať.²¹⁶

Ďalšie odporúčania smerovali k financovaniu Strediska. V zákone by mala byť upravená po-

vinnosť zabezpečiť aby Stredisko operovalo s adekvátnym rozpočtom a bolo finančne autonómne. V rámci štátneho rozpočtu by malo mať Stredisko vlastnú rozpočtovú kapitolu. Akékoľvek zníženie rozpočtu v porovnaní s predchádzajúcim rokom by malo byť náležite odôvodnené. Taktiež by legislatíva mala výslovne umožniť Stredisku prijímať externé dotácie.

Odporúčania sa ďalej týkali riadenia inštitúcie. Princíp pluralistickej reprezentácie by mal byť priamo obsiahnutý v kritériách voľby členov do správnej rady. Odvolanie členov správnej rady by malo byť jasne definované zákonom s možnosťou odvolať sa proti takémuto rozhodnutiu. Zároveň by sa mala zaviesť adekvátna odmena za výkon funkcie člena správnej rade. Princíp pluralizmu má byť zachovaný aj pri voľbe výkonného riaditeľa.²¹⁷

Osobitne sa odporúčania zamerali aj na legislatívny proces novelizácie zákona týkajúceho sa Strediska. Odporúča sa, aby sa konzultácie ohľadom legislatívneho procesu uskutočnili medzi Strediskom, príslušným vládnyim úradom zodpovedným za vypracovanie návrhu zmien, občianskou spoločnosťou, Úradom vysokého komisára pre ľudské práva a ENNHRI. Posledná skupina odporúčaní sa zamerala na zamestnancov, ktorý by mali mať počas a za výkon funkcie trestnoprávnu a civilnú imunitu. Takýmto spôsobom by sa zaručila nezávislosť a možnosť kriticky analyzovať a komentovať otázky ľudských práv.²¹⁸

215 Observations of the Slovak National Centre for Human Rights in relation to the thirteenth periodic report of Slovakia to the Committee on the Elimination of Racial Discrimination, dostupné v AJ na: https://www.snsip.sk/wp-content/uploads/CERD_submission_SNCHR_final.pdf.

216 OSCE/ODIHR: Opinion on the Draft Amendments to the Act on Establishment of the Slovak National Centre for Human Rights, 2019, dostupné v AJ na: <https://www.osce.org/files/f/documents/6/0/434804.pdf>.

217 Ibid.

218 Ibid.

9 788099 917744